

MUNTANYA

729

1983

edelweiss: *CAP AL CIM*

esports

edelweiss

Gran Via, 527 (xanfrà Urgell) - Tel. 254 83 00 - Barcelona-11

Distribuidor Exclusiu per Espanya **Comercial SAMID, S.A.**
Avgda. Sarrià, 63, ent. 7.ª Tel. (93) 239 71 64 Barcelona-28

"Tu companyera de fatigas."

Feta perquè t'hi trobis ben a gust.
Amb l'altura justa, lleugera de pes i bella de línies.
Un cos harmoniós... en CORDURA®
i la seguretat que li confereix
ARTILOCK®

FES-LA TEVA AVUI MATEIX
(DEMANA-LA EN EL COMERÇ ESPECIALITZAT)

HIDALGO, S.L. CASA ARTIACH
PRIMERA INDÚSTRIA ESPORTIVA ESPANYOLA
Fundada en 1928

Florida, 1-5. Apartado 610. Tf. 421100. Zaragoza-8

ARTILOCK®. PRIMER DISPOSITIU AUTOMÀTIC
PER AGAFAR EL MARTELL O EL PIOLET SENSE ATURAR-SE

Piolet o martell en posició de marxa.

Un gest de la mà cap enrera...
clik...

... i ja el tens!

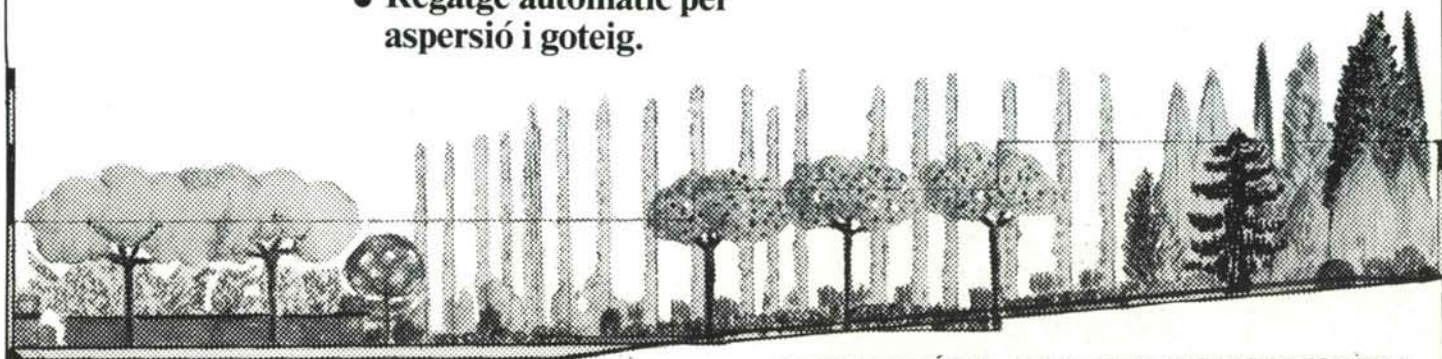

ARTILOCK®. Marca registrada HCA. Patent espanyola número 259793. Demanada a EUA, ALEMANYA, UK, FRANÇA, ITÀLIA i la resta dels països europeus. CORDURA® Marca registrada DU PONT.

Disseny de jardins, patis, terrasses, balcons, finestres, entrades...

- PROJECTES**
- Amb assessorament, per tal que pugueu realitzar vosaltres mateixos el vostre jardí.
 - I realització dels jardins en cas que preferiu que ho fem nosaltres.
 - Regatge automàtic per aspersió i goteig.

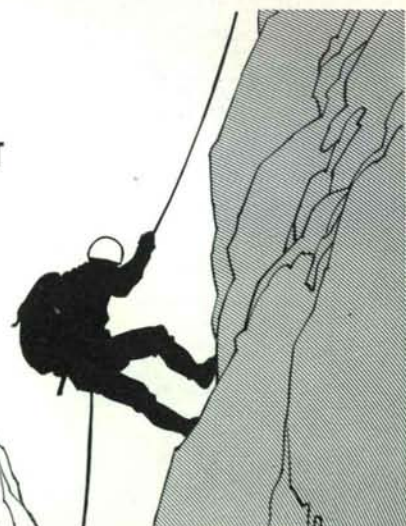
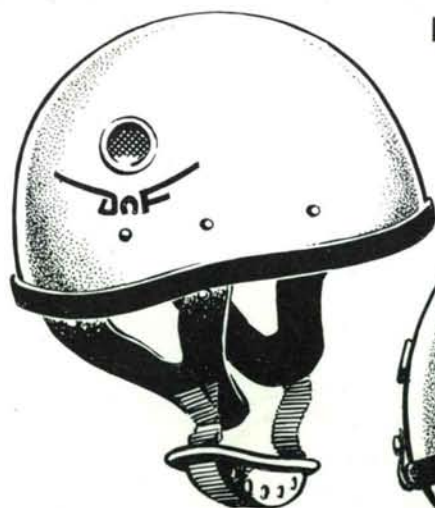
J. FORNT

INFORMACIÓ TEL. 371 12 11 (SANT JUST DESVERN)

MODEL HIMÀLAIA 78

MODEL EXPEDICIÓ CATALANA A L'EVEREST

CASC PROTECTOR
duraleu-forte

FABRICAT PER MANUFACTURES PLÀSTIQUES ALEU · BARCELONA

ESPORTS MAÑANES

C/. CANUDA, 26 - T. 318 45 00-318 44 34

- BARCELONA-2

TV COLOR - ELECTRODOMÈSTICS -
 IMATGE SO - HI-FI - CLUB DE VÍDEO
 MICROINFORMÀTICA - LLISTES DE NOCES
 OBJECTES PER A REGALS - MÚSICA

OBERT LES TARDES DE DISSABTE
 PÀRKING GRATUÏT

Tràdom

IBÈRICA CONFORT, S.A.

Central: Entença, 24 - Teléf. 325 04 45 (4 línies) - BARCELONA-15

Sucursals: BARCELONA-12: Major de Gràcia, 48 - Tel. 218 79 40 - MANRESA: Sant Josep, 7 - Tel. 873 97 49
 IGUALADA: Sant Magi, 27 - Tel. 804 39 00 - LLEIDA: Cardenal Remolins, 15 - Tel. (973) 24 77 38.

OFERTA ESPECIAL «ESTIU-84» PER ALS SENYORS SOCIS DEL CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA

Vídeo TRAK, tecnologia MITSUBISHI

VHS. Càrrega frontal automàtica. So estereofònic. Reductor de sorolls DOLBY. Quatre capçals de gravació i de lectura. Arrossegament de cinta per cinc motors controlats per microprocessador. Vuit hores de gravació. Temporitzador per a 8 programes en 14 dies. Comandament a distància per infraroigs (controla 28 posicions). Bateria auxiliar que manté el programador en marxa si hi ha una interrupció d'energia. Recerca imatge (a una velocitat 7 vegades superior) V x 7. Imatge lenta a velocitats variables (de 1/7 fins a 1/30) (V x 1/7 x 1/30. Pausa: nitidesa de la imatge totalment aturada, Rebobinat automàtic en acabar-se la cinta.

Pessetes 169.000

Lot de TV Color 14" i Vídeo Beta

Vídeo: Garantia oficial de fàbrica. Comandament a distància. Aturada imatge color. Visualització endavant i enrera, color. **Pessetes: 144.900** (o bé: 5.707 ptes. cada mes, sense entrada)

Rack HI-FI Complet

Amplificador. Platina cassette. Sintonitzador. Plat. Dues caixes acústiques. Moble Casquet auriculars. **Pessetes: 59.000** (o bé 2.558 ptes. cada mes sense entrada)

Lot Apartament

Cuina 3 f., forn, grill i gratinador. Rentadora superautomàtica, 4 preses. Frigorífic, 140 l. **Pessetes: 74.235** (o bé 2.952 ptes. cada mes sense entrada)

Lot de Luxe

Cuina 3 f., grill i gratinador. Rentadora superautomàtica, 4 preses. Frigorífic 305 l., automàtic. Rentadora de plats Balay-Linx. **ptes. 4.920** cada mes sense entrada. (al comptat, 29 % descompte especial)

OBJECTES DE REGAL

Cristalleria, 48 peces	8.500 ptes.	Bateria, 8 peces	4.950 ptes.
Plats decoració (2 plats de porcellana, alemanys	2.490 ptes.	Joc per a peix, 7 peces	1.500 ptes.
		Cafetera Express «Tornado MC-08»	9.400 ptes.

ATENCIÓ: Com és de costum, li recordem que, per a beneficiar-se d'aquesta oferta, cal la presentació de la nostra TARJA DE COMPRADOR, o la de l'Empresa o entitat a la qual pertany, en els casos excepcionals en què l'hem acceptada com a tal; i si no la poseis, li preguem que acrediti que pertany a l'Empresa o Entitat associada al nostre sistema de vendes.

TOTS AQUESTS ARTICLES SÓN EN EXISTÈNCIA LIMITADA

MUNTANYA

CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA
Club Alpi Català

ANY CVII N.º 729 VOL. 89 OCTUBRE 1983

Redacció i administració:

Paradís, 10 - Barcelona (2)
Tel. 315 23 11

Director:

Josep Casanovas i García

Secretari:

Josep Velázquez i Crespan

Maqueta:

Elisabet Ramos i Ferrer

Corrector:

Joan Costa i Costa

Publicitat:

J. Casanovas i Novell

Av. Xile, 36, 2.ª, 1.ª

Barcelona-28

Tel. (93) 240 63 98

Adjunts al director:

Salvador Filella i Cornadó

Col·laboradors:

David M. Aloy, Jaume Altadill,

Armand Ballart,

Lluís Belvis, Agustí Jolis,

Modest Montlleó, Alfred

Montserrat, Ramon Pujol i

Alsina, Joan Quintana,

Joan Sabadell, Josep M.ª Sala,

Alfons Valls.

Subscripció:

1.300 pessetes l'any (sis exemplars).

Estranger 1.700 pessetes.

Preu d'aquest exemplar, 250

pessetes. (Comanda de números

endarrerits, a la redacció de la

revista.)

Dipòsit Legal: B. 545-1958

Fotocomposició i Fotomecànica:

Catalana de Fotocomposició, S.A.

Consell de Cent, 500

Impremta:

Gràfiques Encina

ISSN: 02112-2111

Editorial	510
Travessia del mar a la Pica d'Estats (III) <i>Albert Gras i Simó</i>	511
Grimpaires <i>Isidre Rodrigo i Muntané</i>	520
L'avenc dels «Verlorenen»... <i>Montserrat Ubach</i>	522
Ahoggar-83. Expedició a les muntanyes dels tuaregs <i>Xavier Bosch i Martí</i>	524
Triptic de tardor. Excursions pel Pallars Jussà <i>Josep M.ª Sala i Albareda</i>	530
Nord. Hivern. Ossau <i>Joan de la Motta</i>	537
Sentir-se volar (La Cassin-Ratti Cima Ovest) <i>Jordi Lalueza i Fox</i>	539
Wagner, muntanyenc <i>J. L. Mota</i>	542
Crònica excursionista <i>Equip de redacció Crònica</i>	
Actes	547
Bibliografia	548

Portada:

Arribant a les Galeries fòssils dels «Verlorenen».

(Foto: Toni Nubiola.)

Els articles publicats a «MUNTANYA» expressen solament l'opinió de llurs autors. La Revista «MUNTANYA», editada pel Centre Excursionista de Catalunya-Club Alpi Català, es publica sense cap finalitat lucrativa.

A JOSEP VELÀZQUEZ

Aquest número que teniu a les mans surt amb un considerable retard respecte a la data que teníem prevista. Demanem als lectors que vulguin acceptar les nostres disculpes per aquesta raó.

A la joia de posar al carrer un nou exemplar de MUNTANYA hem de contrapesar, però, una tristíssima notícia per als qui treballem o que han col·laborat anteriorment a la revista i per a tota la col·lectivitat de socis de la nostra entitat. A primers de novembre, un dijous de tardor, ens deixava un gran amic, l'estimat Josep Velàzquez i Crespan, el qui fou, durant molts anys, el secretari de la revista MUNTANYA.

Se'm fa difícil de parlar d'en Josep. No voldria caure en el recurs fàcil de descriure tot el que va fer, amb dates i xifres: a ell, això no li agradaria. Només vull posar de manifest el dolor que vam sentir els seus companys quan la seva mort fulminant ens va deixar buits; quan de sobte, ens vam quedar sense la seva càlida, íntima i regular presència en el nostre despatxet del primer pis.

Després, quan he tornat a aquell racó on es cou número darrera número la revista, me l'he volgut imaginar un cop més tot aixecant la vista dels papers i mirant-me afectuosament, com dient: «Menys mals que apareixes per ací; mira quin munt de papers i fotografies que tenien encallats. A veure si donem ja l'empenta final al número

d'abril...». I jo, aleshores, he pensat que ni tan sols m'hauria fet un retret del poc que, comparat amb el seu treball, els altres fèiem —no ho va expressar mai!—, i que sense el seu generós esforç, tota aquella tasca era impossible.

Perquè amb ell, parlàvem de tot: dels nostres treballs, de les seves col·leccions, d'aquella caseta al peu del Cadí que s'anava arranjant, de la presentació d'un llibre, del nou material, de fotografia, de la feina endarrerida, dels col·laboradors, de comptes, de si havia vingut aquell o l'altre amb les seves manies i crítiques, de motos, del Centre, de tantes i tantes coses...

Un denominador comú de totes aquelles converses era, ho record bé, la seva tendència a veure només la part bona de la gent, la part positiva dels problemes. I això no anava en detriment del seu prudent sentit crític, de la noció de l'equilibri i neutralitat que havia de conduir la revista. En Josep estimava les coses ben fetes i no escatimava esforços perquè ho fossin. El resultat d'aquest bon treball ha estat l'aparició regular de tants i tants números de la seva MUNTANYA.

A la seva família, a tots els qui el coneixíeu, demano indulgència per no haver pogut transcriure tot el que jo sento envers ell. Potser no calia: també ho sentiú vosaltres.

A tu Josep, només vull dir-te que seràs per sempre més entre els qui estimem.

TRAVERESSIA DEL MAR A LA PICA D'ESTATS (III)

Albert Gras i Simó

9.ª etapa, Guardiola de Berguedà-Saldes

També aquesta vegada vam haver d'ajornar l'etapa fins al dia 18 d'abril de 1982, perquè el 28 de març va fer mal temps. La participació fou de 50 persones.

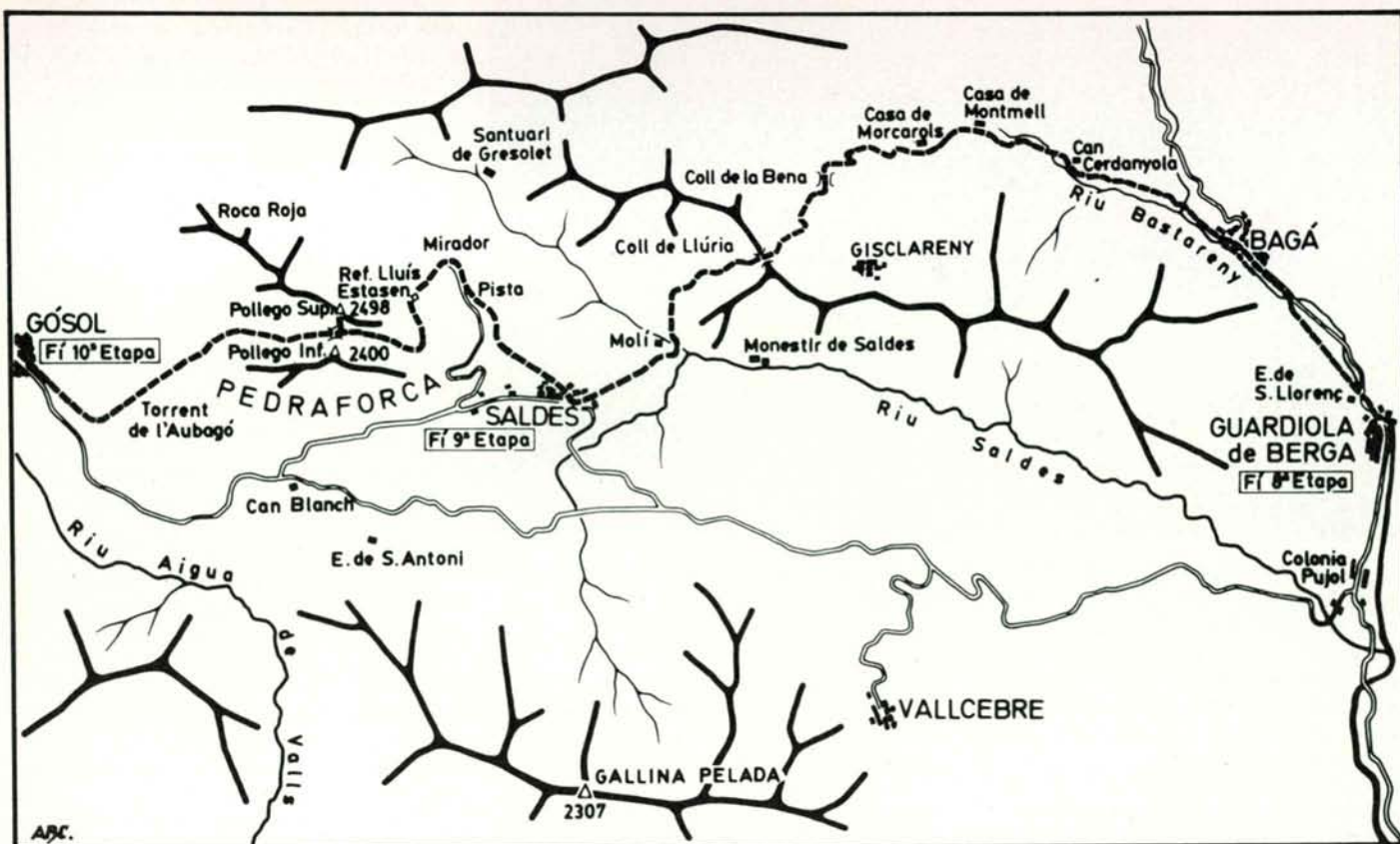
Vam sortir de Guardiola per la carretera de Bagà. Un cop creuat el pont del riu Bastareny, vam pujar a l'esquerra per la Pujada de Sant

Llorenç, per on comença un altre tros del G.R. 4. Aviat vam arribar en un pla on, d'una font ben arranjada, vam beure aigua. Al costat hi ha l'antic monestir de Sant Llorenç prop Bagà, que data del segle X. Té una cripta i una finestra amb una decoració geomètrica molt arcaica. Refet el s. XVIII, conserva poca cosa de l'època romànica. Vam veure que, al davant mateix del monestir, hi construeixen cases.

Continuàrem pel G.R. 4, que planeja i

es fica dins el bosc. El camí baixa cap al veïnat de Terradelles, però és més bonic de deixar-lo i anar planers pel costat dret del riu. No vam trigar gaire a creuar el petit torrent del Bac Estremer i, poc després, veiem sota nostre les cases de Terradelles, veïnat que ja pertany al terme de Bagà. El bosc es fa espès i hi apareixen bardisses; al damunt es veu la gran casa de Graners. Llavors baixarem per un camí de bast fins a prop de l'aigua, i en remuntarem

Itinerari corresponent a les 9.ª i 10.ª etapes, de Guardiola de Berga a Gòsol.

9.ª etapa: Sant Llorenç prop Bagà i al fons el Moixerò. Foto: Josep Llorens.

9.ª etapa: Bagà, sota el Moixerò nevad. Foto: Josep Llorens.

el curs, sempre pel costat dret. Així vam arribar en un pontet d'ICONA que creua el riu, pel qual travessàrem al costat esquerre. A partir d'aquí vam passar per un camí extraordinari, que voreja el cabalós i bellíssim riu. Hi veièrem alguns pescadors, ja que en aquest lloc sembla que hi ha truites.

Finalment, aquest camí arriba a les primeres cases de Bagà, i nosaltres pujàrem a la carretera, que és també el

carrer principal, el qual vam seguir fins a l'església.

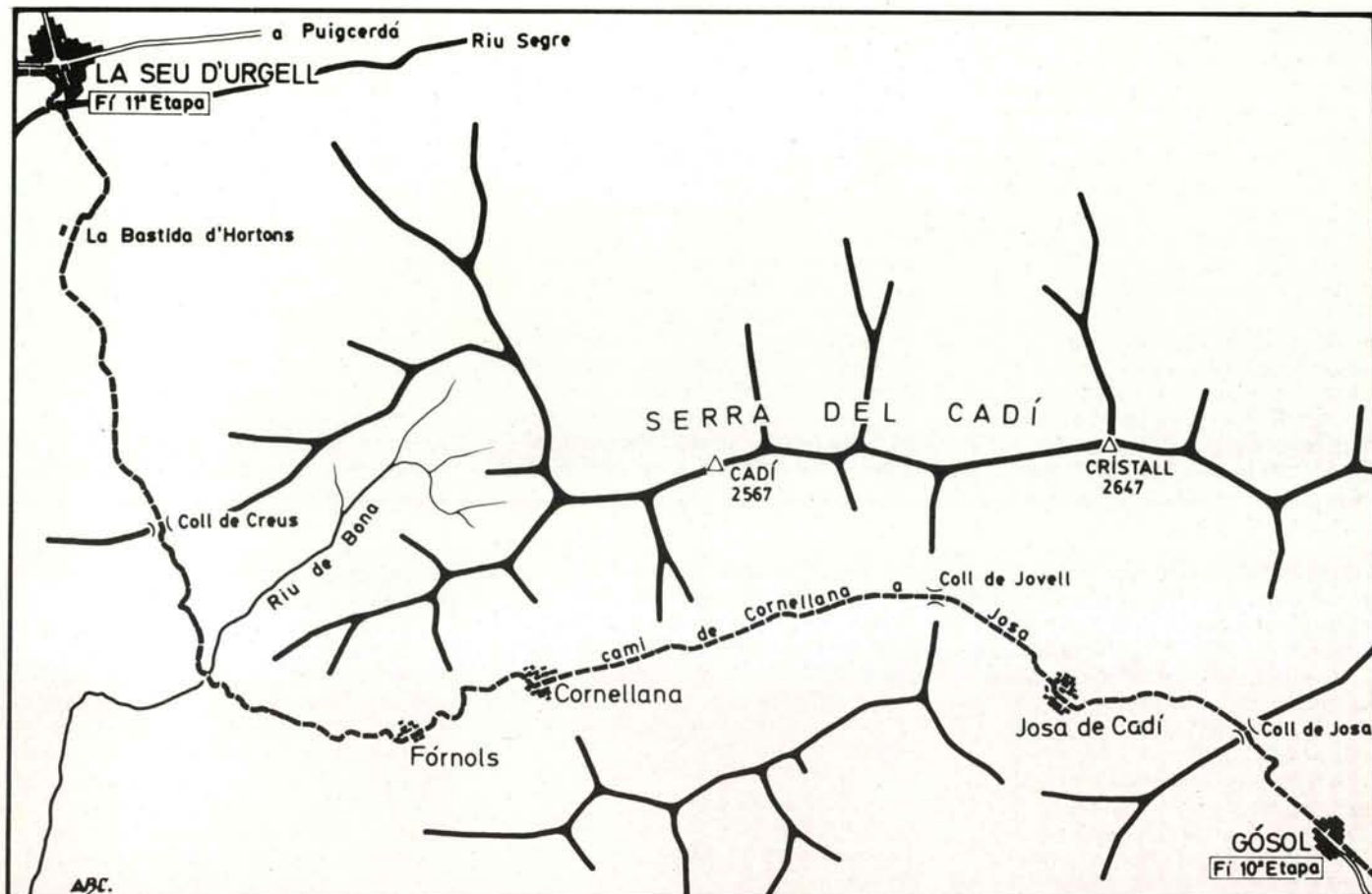
Bagà és una deliciosa vila d'ascendència romana, l'antiga *Becasis*. Hi resten encara dues torres de guaita i algun tros de muralla, ja que fou capital de la baronia de Pinós i del senyoriu de Mataplana.

Baixàrem cap al riu i seguirem un carrer que va paral·lel a l'aigua, cap a ponent. Vam trobar un encreuament i

prenguérem una pista que va a Gisclareny. Aquesta pista és paral·lela al riu, que seguirem aigües amunt. Al cap de nou minuts vam trobar el pont de Riugrèixer, sobre la riera de Grèixer, que ve de la Tossa d'Alp, o Pedró dels Quatre Batlles. Més enllà deixàrem a l'esquerra la pista de Gisclareny, que creua el Bastareny pel pont de Sant Joan. Després vam veure el pont de Petolar i, a prop del camí, a l'esquerra, un canal de ràpides i clares aigües. Creuàrem el torrent dels Trulls i la vall ens començà a oferir les seves bel·leses: a l'esquerra, i a l'altre costat del riu, un típic relleu de margues grises eocèniques; pertot, bosc de pi roig; l'enlairada torre de Santa Magdalena o de Castell Faia, a la dreta del riu; al fons, en un turó que domina la vall, l'església romànica de Sant Martí del Puig, d'una nau i absis amb finestra...

Deixàrem a l'esquerra el camí de Santa Magdalena, que creua el riu pel pont que duu aquest nom, i prosseguírem pels prats de la Molina. Vam creuar el canal i continuàrem per la pista que, poc després, revolta cap al nord, enlairada sobre el torrent del Forat. Vam veure una casa, can Prat, i arribàrem al veïnat del Forat o Hostalets de Cerdanyola. Davant la tan antiga masia de can Cerdanyola, avui casa de colònies, hi ha la Font Nostra, molt ben arranjada, fresca i abundosa.

Creuàrem el proper torrent del Forat i deixàrem a la dreta el famós camí dels

Itinerari corresponent a la 11.ª etapa, de Gósol a la Seu d'Urgell.

Empedrats, que porta el refugi Sant Jordi, de la Font del Faig, propietat de la FEEC. De seguida vam arribar al moli del Puig i creuàrem el Bastareny, per la riba dreta del qual s'enlaira la pista. La vegetació hi és molt ufanosa, com que era primavera, hi vam veure moltes flors. Un esvelt ginebre ens cridà l'atenció.

La pista s'enlaira molt i gairebé no es veu el curs del riu. Després planeja i s'arriba al pont de Montmell. En aquest punt vam deixar les motxilles i vam visitar les properes fonts del Bastareny o de l'Adou, una curiosa surgència natural per on brolla impetuósament l'aigua.

Creuàrem el pont de Montmell i admiràrem una cascada del riu. Vam continuar la marxa per la pista i vam passar per sota de can Montmell, que quedà a la dreta. Seguïrem encara un tros de pista en direcció al proper Cadí, encara ben nevat. A l'esquerra, prenguerem un camí ample que ens portà fins al torrent de Morcarols, afluent de Bastareny; vam poder veure, a la dreta, damunt nostre, el salt d'aigua de Morcarols, al costat d'una altívola penya.

Un cop creuat el torrent prosseguirem

per un camí que puja fortament cap a l'esquerra. El desnivell és considerable, però la grandiosa visió d'aquestes muntanyes compensa l'esforç. Després de moltes ziga-zagues, vam baixar un xic i arribàrem en una bifurcació de camins. Anàrem cap a la dreta i travessàrem un pla. El bosc és força espès, i, el relleu, molt accidentat. Com que el punt de referència on havíem d'anar —la casa de Morcarols— triga a veure's, vam sortir una mica més enllà,

per la qual cosa pujàrem directament a la casa. Això potser ens féu guanyar temps, però ens fatigà molt, perquè l'últim tros és molt dret.

La casa de Morcarols, ara en runes, però que encara pot servir d'aixopluc en cas de necessitat, es troba dalt d'un turó, a 1200 m d'altitud. La vista sobre la vall és magnífica, així com sobre la Tossa d'Alp, el Moixeró i la Serra de la Muga. A prop hi passa una pista, que ve del pont de Sant Joan,

10.ª etapa: Refugi Estasén. (Foto: Josep Llorens.)

ja que és una branca de la de Gisclareny.

Com que el desnivell de la serra de Gisclareny és molt fort, és millor agafar la pista i no deixar-la. Això és el que vam fer fins arribar en una bifurcació. Llavors vam deixar la pista de ponent, que va cap al coll de la Balma, limit oriental del Cadi, i agafàrem la que va cap a llevant, malgrat que semblés que tornàvem enrera. Uns rètols del Ministerio de Agricultura ens informaren que ens trobàvem a la Baga de «Montrera» (Votrera) i que s'hi feia «reproducció» d'arbres...

Per tal d'estalviar-nos al darrer revolt de la pista, vam pujar pel dret, per uns inclinats prats, uns quinze o vint metres. Quan vam retrobar la pista, la seguïrem en direcció a ponent. Vam trobar algunes clapes de neu i aviat vam veure que la pista revoltava i pujava fins a un coll. Nosaltres, però, vam anar a la propera font de la Bena, que raja fresca i que es troba sota el coll, en un lloc deliciós. Vam decidir de dinar-hi.

Malauradament, el temps, que ja no era massa bo, empitjorà, i a les postres ens caigué un fort xàfec que precipità la nostra partença.

Vam pujar al Coll de la Bena (1450 m), i des d'ell contemplàrem una grandiosa visió de la nevada serra d'Ensiya, de la qual veïem el vessant Nord. Deixàrem la pista del Santuari del Gresolet a la dreta i agafàrem la pista de Gisclareny, ben indicada. A l'esquerra vam veure uns marges de pedra i, poc després, veïrem les cases del veïnat de la Bena o del Coll de la Bena (1420 m). Deixàrem la pista de Gisclareny i passàrem pel costat de can Joan. Vam agafar el camí que passa pel costat de can Tasconet, en direcció S, des del qual hi ha una bella visió sobre els prats de la vall de la Bena; el torrent de la Bena quedà a l'esquerra. El camí planeja, de primer, i després baixa fins a la capçalera de la Vallpregona, que vam revoltar per dalt. Llavors aparegué als nostres ulls admirats la visió del Pedraforca nevada, ja ben a prop.

A partir d'aquí, el camí, que està marcat amb pintura blava, és meravellós. Grans parets semblen tancar la Vallpregona, que és a l'esquerra del camí. Però, cal vigilar on es posen els peus, ja que les pedres són força bellugadisses.

Aviat vam arribar al coll de Llúria (1350 m), entre les valls Pregona i de Llúria, i vam baixar per aquesta darrera vall, per un corriol que passa enmig del bosc i fa moltes ziga-zagues. En arribar al torrent de Llúria, vam veure dues imposants parets que semblaven barrar el pas de l'aigua. Baixàrem fins al llit del torrent i vam creuar l'estret de Llúria (1000 m), una gorja per on s'escola el torrent que, afortunadament, no duia molta aigua. Prop de la sortida de la gorja, que no és molt llarga, a l'esquerra, hi ha una balma de grans dimensions.

Ja fora de la gorja, vam trobar un

camí carreter i el seguïrem en descens fins al molí de can Ferrer, en runes, situat prop de l'aiguabarreig del torrent de Llúria amb el riu del Gresolet. Creuàrem aquest darrer curs d'aigua per un pont de fusta que hi ha prop del molí, en un indret on el riu té força fondària.

Davant les runes d'una edificació puja un camí en direcció SO; és el que seguïrem. Vam passar per un bosc cremat i remuntàrem la carena del Castell de Saldes. Aquesta fou la part més pesada de tota l'etapa, perquè la pujada és llarga i constant. Finalment assolírem un collet i vam veure el Pedraforca més a prop. Vam trobar un camí carreter, i la pujada ja fou més suau. Aviat passàvem per sota el castell i l'església de Santa Maria de Saldes, que ens havia servit de fita.

El camí va per damunt les mines de Saldes i, en seguir-lo, aviat vam veure les cases del poble i el campanar de Sant Martí (1213 m). Poc després arribàvem a Saldes, on ens esperava l'autocar.

Horari

Guardiola de Berguedà (720 m)	00'
Sant Llorenç prop Bagà (760 m)	7'
Bagà (785 m)	33'
Pont de Riugrèixer (810 m)	9'
Bifurcació de camins (860 m)	
Pont de St. Joan	14'
Pont del Petolar (870 m)	12'
Pont de Santa Magdalena (880 m)	4'
Font Nostra-can Cerdanyola (920 m)	15'
Molí del Puig (915 m aprox.)	5'

Pont de Montmell (980 m)	12'
Casa de Montmell (1000 m)	8'
Casa de Morcarols (1200 m)	50'
Coll de la Bena (1450 m)	1 h. 00'
Coll de Llúria (1350 m)	17'
Saldes (1213 m)	1 h. 17'
Total del dia	5 h. 23'
Total acumulat	50 h. 00'

10.ª etapa, Saldes-Gósol (Ascensió al Pedraforca)

A les 5 de la tarda del dissabte, dia 8 de maig de 1982, sortirem de Barcelona la major part dels 34 excursionistes que vam fer aquesta etapa.

El temps, que a Barcelona era bo, començà a empitjorar a partir del Pla de Bages; quan vam arribar al Berguedà el cel era ben tapat. I quan l'autocar agafà la carretera de Saldes, que segueix la vall del riu que duu el nom del poble, ja plovia. En arribar a Saldes, el Pedraforca gairebé ni es veia.

Anàrem cap a l'església i agafàrem un camí que s'enfila cap a uns prats. Aviat vam arribar a les cases de can Minoves i prenguérem l'antic camí del coll de la Cabana. Feia fresca, i vam veure el davant el Cadi ben nevada. Aviat es féu fosc i la marxa fou aleshores més difícil: el camí es bifurcà i alguns anaren pel d'avall i altres pel d'amunt.

Continuàrem per la pista, en direcció nord. Era negra nit i el temps no era gaire bo. Tot i així, vam trobar el camí del refugi, que surt a l'esquerra de la pista i s'enlaira pel bosc, fent ziga-zagues. No vam trigar gaire a arribar al refugi «Lluís Estasén», que era ben ple. Però havíem estat previsors, i ens havíem reservat lloc per a dormir, i, a més, havíem encarregat el sopar.

L'endemà ens llevàrem ben d'hora, i restàrem bocabadats pel paisatge

10.ª etapa: Cim del Pedraforca. (Foto: Josep Llorens.)

nevat que envoltava el refugi: el Pedraforca era ben blanc. Vam decidir de pujar tots pel camí de l'Enforcadura, que és més fàcil. Així, després d'esmorzar, anàrem cap a la font i vam fer el bonic camí que flanqueja aquesta singular muntanya i va a parar a l'Enforcadura. Fou un recorregut inoblidable: el sol ixent il·luminava un gran mar de boira que s'havia format als nostres peus, i que contrastava amb els pins coberts de neu fresca.

La pujada per la tartera de Saldes no fou tan pesada com temiem, perquè la neu, d'una qualitat molt bona, ens ajudà molt. A més, vam tenir molta sort que hagués nevat; ens van dir que, abans de la nevada, tot era ple de glaç, amb el consegüent perill de relliscades.

En arribar a l'Enforcadura vam poder veure la llarga pala de neu que hi havia per la canal de Gósol. És un paisatge que ens restarà molt de temps a la memòria.

La pujada cap al Pollegó Superior no fou pas fàcil; el camí era cobert de neu, i ens havíem d'agafar a les roques, humides i relliscoses. Aviat vam veure la creu del Calderer (2491 m) i vam poder assolir el cim (2498 m). Malauradament, la boira no ens deixà veure gairebé res.

El descens cap a l'Enforcadura el vam fer per una dreta canal, amb abundància de neu. Fou una baixada delicada, que féu patir als menys experimentats. Ja prop de l'Enforcadura, l'aparatosa caiguda d'una companya arrossegà el qui això signa, i tots dos emprenguerem una vertiginosa davallada. Per sort, primer un i després l'altra vam poder parar, i tot plegat no passà d'un bon ensurt.

La baixada per la canal o tartera de Gósol és molt pronunciada, i encara hi hagueren alguns esglais. Però com més avall anàvem més bé estava el camí; finalment, deixàrem la neu. Després hi ha una bifurcació de camins, però vam veure que seria millor de tirar cap al fons del torrent de l'Aubagó. El camí fa moltes ziga-zagues, però és bastant bo, i no vam tenir problemes. Un cop arribats al fons de la vall, la vam seguir fins que trobàrem uns camps, que vam travessar, i ens reunirem prop d'un arbre solitari. Vam trobar un camí carreter i aviat fòrem a la pista de Saldes a Gósol, que vam seguir cap al NO, en direcció a aquest poble. La pista puja al coll del Cap de la Creu. A la dreta del coll vam veure un oratori i, al davant nostre, aparegué Gósol, amb el seu tossal presidit per les runes del castell. Al fons, el coll de Josa i el Cadi tancaven l'horitzó.

Aviat vam arribar a Gósol, on vam dinar. Tres jeeps ens esperaven, i ens van dur a Saldes, on vam agafar l'autocar.

Horaris

Saldes (1213 m) 00'

11.ª etapa: Cadinell. (Foto: Josep Llorens.)

Can Minoves (1260 m)	7'
Pista de circumval·lació (1500 m)	25'
Refugi «Lluís Estasén» (1640 m)	30'
Començament de la tartera de Saldes (1850 m aprox.)	35'
Enforcadura del Pedraforca (2350 m)	1 h. 30'
Pollegó Superior (2498 m)	40'
Enforcadura del Pedraforca (2350 m)	20'
Torrent de l'Aubagó (1550 m)	1 h. 15'
Coll del Cap de la Creu (1450 m)	20'
Gósol (1423 m)	15'
Total del dia	5 h. 57'
Total acumulat	55 h. 57'

11.ª etapa, Gósol-La Seu D'Urgell

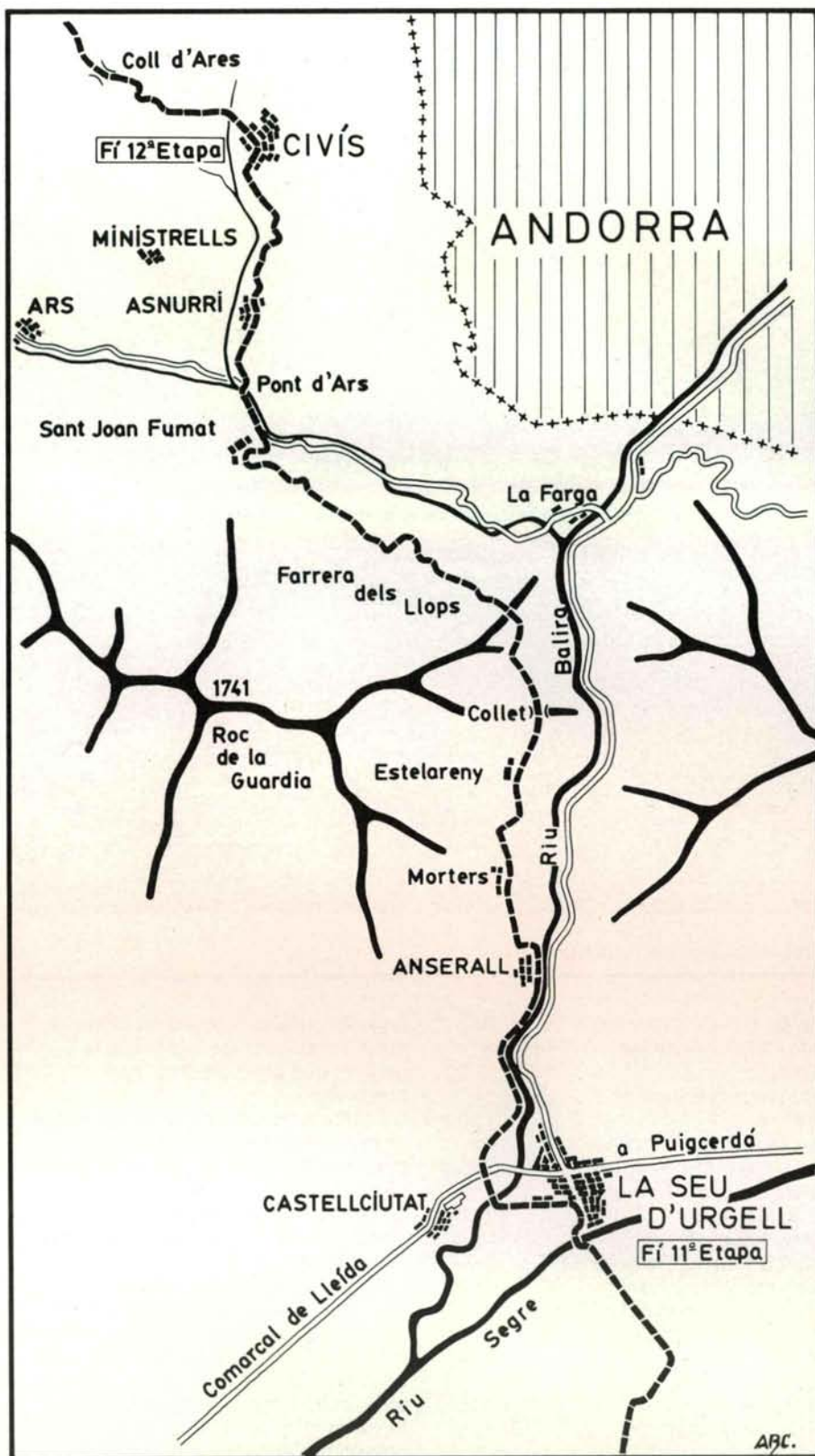
Aquesta etapa, que podríem qualificar de diluvial, la vam fer els dies 30 i 31 de maig de 1982, aprofitant el dilluns de Pasqua de Pentecosta. Vam arribar a ser 29 persones, més alguns companys que vingueren amb cotxe i només van fer un tros de l'etapa.

El primer dia, l'autocar ens deixà a Gósol. La pluja ens acompanyà cap al final del viatge, ja que entre Saldes i Gósol gairebé no parà. A causa de la

pluja, la pista es trobava en molt mal estat, i gràcies podem donar a la perícia, que era molt gran, del conductor...

Sortirem de Gósol per un carrer que va cap al NO, el qual aviat es transformà en un camí carreter que es dirigia cap al torrent de la Coma, nom que rep la capçalera del riu Aigua de Valls. Encara que el mapa indica que un camí puja fins al Coll de Josa, és millor que es pugi a la dreta, abans d'iniciar-se el fort pendent que hi ha sota el coll. Així ho vam fer, i seguirem la pista cap a l'O. Bona visió de la vall de Gósol, que és molt verda. La pluja, que seria el martiri d'aquesta etapa, tornà un altre cop a fer acte de presència i ens obligà a lluir les capalines.

En arribar al coll de Josa, la moral restà molt baixa per culpa d'un indicador que ens deia: «la Seu d'Urgell, 53 Km»...; la Seu d'Urgell era on havíem d'anar! La pista travessa el coll, situat a 1625 m, i baixa pel bosc de la baga de Costafreda, que és molt bonic. Més endavant s'obre la vista i apareix la vall de Josa i la seva capçalera, o vall de Cerneda, que ve de la clotada dels Cortils i de les comes de Font Terrers, Teuler, Caners, Collell i Bassotes, entre el Cadi i el Pedraforca.

Un cop deixat el bosc, vam baixar per uns corriols cap al torrent del Collet. El creuàrem per un pontet i vam agafar la pista que va per la riba dreta, paral·lela a l'aigua. Aviat vam veure el turó on s'aixeca el castell de Josa, l'església, i, al peu, el poble.

Després de creuar el torrent de Jovell per un pont, vam arribar a l'entrada del poble, on hi ha un indicador de ferrocarril. Josa de Cadí és un antic municipi, que

el 1973 s'uní amb el municipi de Tuixén per formar el municipi de Josa-Tuixén. Es troba a 1431 m d'altitud, i és gairebé deshabitada, ja que només hi ha una família i alguns estiuejants.

Vam dinar en aquest encisador poble i, a la tarda, cadascú restà lliure per fer el que volgués. Alguns pujàrem fins al coll de Jovell, per veure el camí de l'endemà; d'altres pujàrem al Cadinell, i

encara n'hi hagué que es quedaren pel poble. Al vespre, un cotxe baixà fins a Tuixén (1206 m). A l'hora de dormir, la majoria ho féu a les antigues escoles i, la resta, en una enlairada pallissa.

L'endemà ens llevàrem a trenc d'alba, ja que la caminada era llarga. No plovia, però el cel no presagiava res de bo. Després de baixar a la pista, pujàrem cap a l'ermita romànica de Santa Maria i vam agafar el camí del coll de Jovell. Fèrem l'esmorzar al coll de Jovell (1770 m), que uneix el Cadinell (2112 m) amb el Cadí, i la vall de Josa amb la de Cornellana.

Una gran boirada pujava justament d'aquesta darrera vall, cosa que decidí els vocals a renunciar a pujar al cim del Cap de la Fesa, que és el pic més occidental del Cadí pròpiament dit. Alguns, però, decidiren de pujar-hi pel seu compte, i ja no ens retrobàrem fins a la Seu d'Urgell.

Vam agafar una pista que baixa per la riba esquerra del torrent de Cornellana, i, quan aquesta s'acabà, pujàrem fins a trobar-ne una altra, en direcció il·l·l. La pista revoltava molt, i vam fer una drecera. Vam trobar una font, i tot seguit ens agafà la boirada. Començà a ploure i aviat estàvem ben molls. Creuàrem el torrent i prosseguírem per la riba dreta. La pista s'enlaira sobre la vall, revolta i deixa veure el poble de Cornellana. Havia parat de ploure, però no hi vam trobar ningú, llevat d'una dona en una casa, a qui preguntàrem el camí de Fòrnols. Ens l'indicà i, llavors, agafàrem un corriol un xic aeri que va a parar a la pista. Aquesta pista, futura carretera a la Seu, és molt ampla i planera; en 2 Km ens portà a Fòrnols, un poble molt petit i gairebé deshabitada, on sols vam veure una persona. Afortunadament, per aquí passa el G.R. 7 que va a Andorra, les marques del qual vam seguir, ja que, amb la boira i la pluja, la recerca de camins no és certament agradable...

Vam sortir de Fòrnols per un camí que passa pel costat dels rentadors públics i vam agafar un camí travesser cap a la dreta. Travessàrem un barranc, deixàrem el camí ample que baixa i vam agafar l'antic camí ral de Fòrnols a la Seu. Vam pujar fins a la pista-carretera i la seguírem en direcció NO, fins que la deixàrem per seguir de dret pel camí vell. Vam trobar una colladeta (1410 m) i vam deixar el camí per un corriol a l'esquerra, que ens portà un altre cop a la carretera. Vam veure una cabana, excavada al marge, que pot constituir un bon aixopluc... sobretot, en un dia com aquell!

Seguírem un tros la carretera, cap a l'esquerra. Poc després vam arribar en una bifurcació. El G.R. baixa per un camí carreter que surt a la dreta, però llavors ens trobàrem que només hi

11.ª etapa: Ermita de Sta. Maria de Josa.

havia marques vermelles... Després de consultar la topo-guia, arribàrem a la conclusió que hi mancaven els senyals blancs! Més endavant ja hi havia aquests senyals, cosa que ens feu pensar que les pluges s'havien endut les marques. Això, però, ens havia fet perdre un temps preciós, i tornava a ploure...

Vam deixar la pista, ja dins la vall de Bona, i baixàrem cap al riu per un corriol. Creuàrem el riu, força cabalós a causa de les pluges, per un pontet de fusta construït pels escoltes de la Seu d'Urgell.

A partir d'aquí vingué el tros pitjor, que consistí en una pujada llarga i interminable. Vam veure a la dreta una masia en runes i, al fons, les cases d'Adraén (1434 m). El camí emprèn una fatigosa pujada cap al coll de Creus; fou una pujada que la pluja contribuï a fer més pesada. Prop d'una masia, la pluja esconvertí en un diluvi; llavors vam decidir d'aixoplugar-nos sota un cobert i menjar quelcom, ja que feia hores que caminàvem sense parar. Aquesta casa és habitada.

Vam agafar la pista que puja cap al coll de Creus, i ben aviat vam ser-hi. Però, quan s'hi és a prop, aquest coll resta tapat per un enorme bloc de pedra i vam continuar per la pista durant un tros, fins que ens n'adonàrem. El temps no podia ser pitjor: a la pluja, s'hi afegí el vent...

Vam baixar per un terreny argilós, que la pluja feia molt incòmode. Descendirem per un grau i vam anar cap al nord, seguint les marques del G.R. Poc després trobàrem la darrera emoció forta: s'havia produït una esllavissada i el camí havia quedat penjat sobre un barranc. A més, l'argila era ben mullada i hi havia, doncs, força perill en intentar el pas. Malgrat tot, hi passàrem sense haver de lamentar cap accident. Més enllà trobàrem encara un altre pas similar, si bé no tan aeri, ni de bon tros.

Vorejàrem un turó per un terreny pedregós. Arribàrem en una collada i vam voltar el turó Bastida (1206 m) per la dreta. Vam trobar un camí carreter, que vam seguir. Vorejàrem també el turó Rebollar (1309 m) i, després, vam deixar a l'esquerra el camí a l'ermita de Sagàs.

Aviat vam veure les cases de la Bastida d'Hortons; deixàrem la pista i baixàrem per uns corrols fins en aquest llogaret (950 m). Hi ha una font. Aquí ja havia parat de ploure, i parlàrem del temps amb un pagès.

El temps millorà i vam veure el Pla de la Seu. La baixada fou ràpida; després de seguir dos camins, agafàrem la pista de la Seu, fins al pont del Segre, que es troba ja a l'entrada de la ciutat. Pel carrer del pont vam sortir al passeig principal de la Seu d'Urgell. Dinàrem i, ja a dins de l'autocar..., gairebé feia sol.

Horaris

(a) Gósol-Josa de Cadi	
Gósol (1423 m)	00'
Coll de Josa (1625 m)	40'
Josa de Cadi (1431 m)	50'
Total del dia	1 h. 30'
(b) Josa de Cadi-La Seu d'Urgell	
Josa de Cadi (1431 m)	00'
Coll de Jovell (1770 m)	1 h. 05'
Cornellana (1370 m)	1 h. 15'
Fórns (1285 m)	25'
Collada (1410 m)	30'
Riu de Bona (1200 m)	20'
Coll de Creus (1420 m)	57'
Bifurcació de l'ermita de Sagàs (1220 m)	1 h. 01'
La Bastida d'Hortons (950 m)	24'
La Seu d'Urgell (691 m)	58'
Total del dia	6 h. 55'
Total de l'etapa	8 h. 25'
Total acumulat	64 h. 22'

12.ª etapa, La Seu d'Urgell-Civís

Aquesta etapa, que vam fer els dies 19 i 20 de juny de 1982, fou la de la calor asfixiant. Hi vam participar 29 persones.

Vam sortir de Barcelona dissabte a la tarda, i vam dormir al càmping de la Seu d'Urgell, o més ben dit, vam intentar dormir-hi, perquè dins les

tendes gairebé no s'hi podia estar, de tanta calor. A la Seu ens vam trobar amb els qui havien pujat amb cotxe, que dormiren en una fonda de la Seu.

Ens vam llevar molt d'hora, però un malentès ens féu perdre temps i no vam començar a caminar fins a les 8 del matí, cosa que motivà que ens arreplegués la calor del migdia...

Vam sortir de la Seu pel carrer de Sant Ermengol, el qual prossegueix per una carretera que creua la Valira i va cap a Castellciutat. Vam pujar per un corriol fins a la paret del motel, i vam agafar un camí que va fins a la carretera de Lleida, que vam creuar. A l'altre costat seguirem un camí carreter que baixa cap a l'esquerra; després, el camí planeja. En arribar en una bifurcació vam agafar el camí de la dreta, que va cap a Anserall. Vam veure uns horts i vam pujar per aquell camí, que revolta i després baixa fins a Anserall (740 m). És un poble bonic que ens agradà molt. A prop hi ha una font, on vam beure aigua per primera vegada en aquesta jornada (després en beguérem tanta que, alguns, fins i tot vam agafar una infecció). Retrobarem els senyals del G.R. 7 i els vam seguir fins al proper monestir de Sant Serni de Tavèrnoles, voltat de prats, on vam esmorzar. Una pagesa de la masia del costat ens obri el monestir i poguérem admirar aquesta

joia del romànic, però que es remunta al segle IX: ja hi ha documentació de l'any 806.

Encara que la pagesa que ens obri el monestir ens digué que era millor anar per la pista, vam creure que era millor agafar l'antic camí de Morters. És un camí que puja força, perdut a trossos, però que és força bonic. Malauradament, la calor ens el féu molt pesat.

Vam arribar a les cases de Morters (1020 m), i ens vam enlairar massa, però afortunadament ens adonàrem que, més avall, un camí creuava el torrent de Cortingles i flanquejava la muntanya. Vam baixar, doncs, i arribàrem al torrent, on alguns van beure aigua per segona vegada... El camí cap a Estelareny no és gaire clar i, aquesta vegada també ens vam enlairar massa. Per sort ens n'adonàrem i, poc després vam veure les cases d'Estelareny (1040 m), on vam baixar. Des d'allí, un pastor ens indicà el camí de Farrera dels Llops.

Des de les cases d'Estelareny vam agafar un corriol que puja per un grau i arriba en un collet situat a uns 1200 m. Hi vam descansar una estona, ja que cada vegada feia més calor.

Vam prosseguir per un camí força planer, que flanqueja la muntanya i penetra a la vall de Civis, enmig d'un

12.ª etapa: St. Serni de Tavèrnoles.

12.ª etapa: Civis. (Foto: Josep Llorens.)

bonic bosc, creuat de tant en tant per alguna tartera despresada de la muntanya. No vam trigar a veure les cases d'Arcavell, al final de la sinuosa pista que puja de la Farga de Moles, a l'esquerra de la Valira. També vam veure la nova duana de la Farga de Moles, llavors encara no inaugurada. Al fons es veia també el primer poble andorrà, Sant Julià de Lòria. Aquest camí hauria estat molt agradable sense la calor que feia...

De sobte el camí s'acabà i ens vam trobar dins d'uns camps, però ja a les envistes de la casa de Farrera dels Llops (1200 m).

Aviat vam arribar en aquesta gran i important masia, on vam trobar un abeurador. Per tercera vegada vam beure aigua...

Un pagès ens ensenyà un antic forn de pa, i fins i tot vam poder veure un programa de la TV francesa, rodat a la platja, per a major sadisme...

Un camí carreter ens portà fins a la propera ermita de Santa Agnès, petita i en força mal estat. És d'origen romànic. A prop hi ha la casa del Puig (1180 m). Al davant nostre s'obria la vall de Civis, que és molt bonica. Les cases de Sant Joan Fumat també eren ben visibles.

Per la pista vam baixar fins en aquest poble (1011 m), on vam tenir la sort de trobar el microbús que ens havia de baixar un altre cop fins a la Seu; alguns

hi vam deixar les motxilles, ja que la pujada amb motxilla fins a Civis, amb el sol que queia, no era gaire engrescadora. Aquí també hi havia una font i, per quarta vegada, alguns en begueren... D'altres gairebé esgotaren les begudes de la casa-bar-restaurant que hi ha en aquest encisador indret...

A partir d'aquí vingué el tros pitjor, encara que, de primer, vam passar per un camí força ombrejat que seguia el torrent per la riba dreta. Vam creuar a gual el torrent i vam pujar fins al Pont d'Ars. Deixàrem a ponent la pista que mena a Ars (1362 m), i pujàrem per la pista, que revolta i s'enlaira molt sobre la vall. Alguns seguirem una drecera, ja a les envistes d'Asnurri, que ens portà a l'abocador del poble...

A partir d'Asnurri (1194 m), la pista gira a la dreta i revolta. Aquest tros de pista és força ample, i el sol hi batia de valent... És una pista que voreja el torrent per la riba dreta, i a l'esquerra de la qual hi ha uns rocs que regalimen aigua gairebé sempre. Poc més enllà es troba una caseta d'obres hidràuliques. La pista fa uns grans revolts i guanya uns replans, des dels quals es domina la vall. Enfront apareix l'alta vall de Civis, amb acollidors prats, i, al fons, es veu el coll d'Ares, pas obligat cap a la regió del Salòria.

Civis (1511 m) queda amagat a la dreta, i fins que hi fórem no en vam

veure les cases. Vam agafar un camí carreter, que va fins a una font, on vam beure per cinquena vegada...

Finalment, pujàrem per un carrer fins a una mena de placeta, i vam anar a dinar en una casa on venen begudes. No cal dir que aquí també reduïrem les existències de refrescos.

Dos taxis i el microbús recolliren els assedegats excursionistes que havíem resistit tota l'etapa, i ens portaren fins a la Seu, on ens esperava l'autocar. Mentre, els virus que havíem ingerit amb l'aigua anaren fent la seva feina..., que culminà l'endemà amb vòmits, mareigs i fortes diarrees.

Horaris

La Seu d'Urgell (691 m)	00'
Anserall (740 m)	38'
Morters (1020 m)	33'
Estelareny (1040 m)	50'
Collet (1200 m)	30'
Farrera dels Llops (1200 m)	45'
Santa Agnès (1190 m aprox.)	5'
Sant Joan Fumat (1011 m)	40'
Pont d'Ars (1040 m)	10'
Asnurri (1194 m)	40'
Civis (1511 m)	1 h. 30'
Total del dia	6 h. 21'
Total acumulat	70 h. 43'

GRIMPAIRES

Isidre Rodrigo i Muntané

**«Qui perd els seus orígens,
perd la seva identitat»
RAIMON**

Als joves *jeans*-escaladors d'avui dia –no tots, per sort– els preocupa molt poc el nostre lèxic i el passat de les nostres tradicions. L'escalada –aquesta especialitat d'homes de cor– s'ha transformat en un joc d'estadi de pedra, buit d'ànima, i d'ulls sense vida. El cim sols compta per la victòria. La paret o l'«agulla» sols és un esquelet sense carcassa. El batec vital en si de la muntanya ja no interessa...; és cosa dels romàntics de temps ja passats. En l'altre aspecte –el cultural o tradicional– tampoc; la imaginació és digna d'un passat que fou molt difícil. Els actuals noms de les modernes vies d'escalada són un *maremàgnum* de noms futuristes i anglosaxons. «Via Supermàn», «Via Colores», «The Wall», «Si quieres sangre lo has conseguido», «Mexcalito», «Via del Porro», «Rolling Stones», «Castelldefels Climb-Park», etc.

Amb tot això, es fa un flac servei a Catalunya. Les nostres belles contrades perden llur fesomia i llurs noms característics, es disfressen ara en noms mimititzats, castellanitzats i americanitzats. Tot això, al pagès li deu sonar fonèticament molt malament. És com si li vinguéssim a dir que el vi que surt de la vinya es diu *Whisky Ginger Ale*...

...tampoc la imaginació actual, és digne d'un passat que fou molt difícil... (Foto: Isidre Rodrigo.)

...«Art Climbing», «Top Climbing», «Bagues Express»,
«Bouldering», «Free Climbing», «New Wave», «West
Face», «Bong-Bong», «Clean Climbing».
(Foto: Isidre Rodrigo.)

No fa tampoc gaire temps, un grup escalà el Cavall Bernat amb bicicleta ... (o bé pujant-hi una bicicleta —que no es pas el mateix—. Tot és qüestió d'idees (?) i de gustos (?) refinats). No crec pas que públicament puguem estar-ne molt orgullosos... Es pot fer pàtria, cultura i esbarjo, anant a la muntanya de moltes maneres. Aquesta «gesta» és como si un grup de poetes fessin una revetlla de Sant Joan amb ballaruga a la cambra mortuòria de mossèn Jacint Verdaguer o que uns submarinistes baixessin al fons marí de les illes Medes am piolet, casc d'escalada y grampons...

Cada cosa al seu lloc!

Cal ser responsables i sensats. Les nostres muntanyes i camps estan plens de deixalles. Els prats i refugis, són ara llocs d'immundícia i de bromes grolleres... Indrets indignes ara, habitats i freqüentats per gent rebaixada, que ens prediu un futur incert. Entre tots hauriem de fer un món millor. Més seriós i eficient. Les bromes ja estan bé; però un país no es refà amb bromes, ni una generació no pot sentir-se digne de la anterior si no la millora en tots els

aspectes cabdals de la convivència. Els escaladors, els bons —no precisament els qui millor pugen— són gent maca. Que estimen i veneren els cims i la pau de la muntanya. Veure un país des de dalt és un privilegi. Quelcom molt especial no reservat a tots...

«Art Climbing», «Top Climbing», «Bagues express», «Bouldering», «Free Climbing», «New Wave», «West Face», «Bong-Bong», «Clean Climbing»...

Jo, francament, tinc una por real. Des de fa temps, tot és possible. Tinc por de tornar a pujar al Cavall Bernat —per exemple—, no sigui, que en comptes de la Moreneta, hi trobem l'estàtua d'Abraham Lincoln... (i que ningú n'agafi ara la idea, perquè ara aquesta ja ha estat publicada, i el fet tampoc no seria ja novetat).

Una generació és més que uns fets i que alguns grups insípids allunyats de les tradicions i de la història. Catalunya és més que una pedra! El que caldria fer és pujar ben alt i cridar ben fort allò que autènticament som, perquè tothom ho senti!

Amb serenitat i dignitat!

...Una generació no pot sentir-se digne de l'anterior si no la millora en TOTS els aspectes.
(Foto: Isidre Rodrigo.)

L'AVENC DELS «VERLORENEN»...

Montserrat Ubach

La nostra estada (1) al massís del Tannengebirge (Àustria) junt amb els espeleòlegs del F.J. SEYSSINS (Grenoble), ens ha permès de fruit amb ells d'uns agradables dies d'activitat espeleològica i de conèixer, a part de primeres tan interessants com el Gipfel Loch, la cavitat que ha constituït també aquest any l'objectiu principal de la present campanya: el Schacht der Verlorenen (l'Avenc dels Perduts.-724 m).

Còmodament instal·lats en el refugi «Leopold-Happisch-Haus», que ens protegeix de les inclemències d'un temps persistentment cru, xerrem amb els nostres col·legues sobre les seves activitats.

—Pel que sembla, aquest temps tan dolent no entorpeix massa els vostres treballs espeleològics. És que ja hi esteu acostumats?

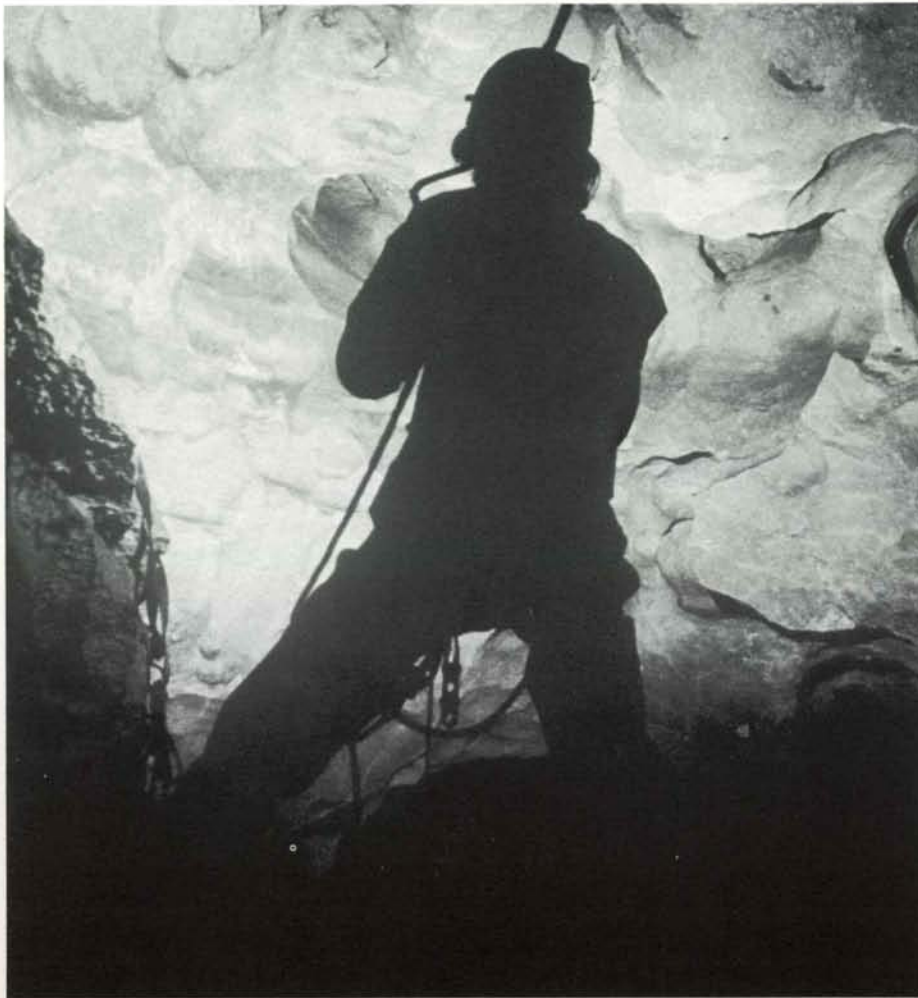
—Així és. Fa 6 anys que venim a la Tannengebirge, tot prenent com a camp de base el refugi del Happisch Haus, i solament un any ha fet bon temps. Aquesta vegada, la primera setmana vam tenir uns dies de sol gairebé insuportables. De cop i volta, va canviar: durant els 6 dies següents va nevar i vam arribar —en ple agost— als 10 °C sota 0. A partir de la tercera setmana, ja ho veieu, venteguera, pluja i boira constants. Són els Alps.

—Quant temps fa que esteu treballant en el VERLORENEN?

—Des del 1980. Els dos anys anteriors havíem realitzat una sèrie de prospeccions per la zona que solament donaren com a resultat positiu el F1 (–250 m). Aquell any 1980, junt amb l'exploració del Mausloch (–134 m) i el Hornhöhle (–133 m) descobríem el VERLORENEN i assolírem la cota –250 m. L'any 1981 aconseguírem arribar als –530 m i, l'any passat, als –724 m. Aquesta sembla ser la cota definitiva de

Entrada del Verlorenen. (Foto: Toni Nubiola.)

Primera exploració a l'avenc del Gipfel Loch. Cota-300 m. (Foto: Toni Nubiola.)

l'avenc (2). Aquest any, com bé sabeu, els nostres treballs s'han centrat a les galeries fòssils de la cavitat, a les cotes -397 i -405 m. En cada un d'aquests punts s'ha aconseguit d'aprofundir fins a uns 580 i 530 respectivament. (Ho sabrem exactament un cop calculades del tot les dades topogràfiques.)

—En baixar a l'avenc, ens ha cridat l'atenció, per una part, la corda que utilitzeu: de 9 mm; i, per altra, la precisió amb què heu equipat cada pou: no sobrava ni mig metre de fibra.

—Sí; nosaltres, normalment, fem servir cordes més gruixudes, de 10.5 mm, però per venir aquí, a la Tannengebirge, hem hagut d'anar a cercar el mínim de pes. La marxa d'aproximació és dura: de 4 a 6 hores de camí, des del refugi del Dr. Friedrich Oeldhaus fins al del Happisch Haus, tot salvant un desnivell gairebé vertical d'uns 500 m i una llarga travessia pel tarter. Els anys anteriors érem més gent, uns 12 o 13, però aquesta vegada vam haver de traslladar tot el material entre 4 (els altres 2 van venir després). Portàvem 1.000 m de corda, uns 800 dels quals s'han baixat al VERLORENEN. El millor sistema que hem trobat ha estat d'aconseguir corda prima en peces de 200 m i anar-la

tallant a mesura que equipàvem cada pou.

—A què fou degut que dediquéssiu la vostra atenció a la Tannengebirge?

Avenc del Verlorenen prop de la cota-400 m. (Foto: Toni Nubiola.)

—Com ja sabeu, en Mike Meredith, que pertany al nostre grup, va estar vivint 2 anys a Salzburg. Quan es va traslladar a Grenoble, ens va parlar de les grans possibilitats que oferia aquest massís, junt amb els de Hagengebirge, Totesgebirge i Dachstein Gruppe. Així doncs, vam començar les nostres activitats en aquesta regió. Som, junt amb els belgues, els polonesos i els búlgars, els estrangers que més treballem en els massissos càrstics austríacs.

—Malgrat que heu donat ja per acabat el VERLORENEN sembla ser que heu previst de tornar aquí l'any que bé.

—Sí; en el curs de les prospeccions que estem realitzant sistemàticament per la zona, hem trobat aquest any un nou avenc: el Gipfel Loch (Avenc del Cim). Avui, catalans i francesos hem baixat fins a uns 320 m, punt on ens hem aturat per manca de material. Com heu pogut comprovar, és una cavitat que promet força. Els dies de campanya ja s'acaben. Esperem que quedi molta feina a fer per l'any que ve en el Gipfel Loch.

—Són molts espeleòlegs, a la zona de Grenoble?

—En el departament de l'Isère hi ha uns 250 espeleòlegs federats, la majoria dels quals pertanyen als 6 o 7 grups d'espeleologia que hi ha a Grenoble i als seus voltants.

—Normalment, quines són les vostres activitats durant l'any?

—Darrerament, els nostres treballs se centren molt especialment en els massissos del Vercors i de Chartreuse. En el Vercors, concretament a la zona de Villard-de-l'Ans, hem trobat aquesta primavera el Scialet-de-L'Ourson (-200 m), i en el municipi d'Autrans una altra primera de -380 m: el Scialet-du-Mortier.

En el Chartreuse, en el Réseau de la Dent-de-Crolles, hem fet aquest hivern 3 Km de noves galeries i dos itineraris inèdits entre el Trou-du-Glace i la Grotte-du-Guiers-Mort. Actualment, el desenvolupament total d'aquest sistema subterrani es de 40 Km i 603 m de desnivell. A part de les exploracions, estem refent la topografia dels trams topografiats el 1940.

Entre altres prospeccions al Chartreuse s'hi compten les del Massís de Grande-Sure i el Chaos-de-Bellefond.

Ens acomiadem d'Emmanuel Briot, Jean-Pierre Flatry, Christophe Gauchon, Philippe Audra, Jacques Laugerin i René Parein, el cap d'expedició. Ells es queden encara uns dies més a la Tannengebirge envoltats —si no canvia el temps— de boira, pluja i vent. Sort!!

(1) Toni Nubiola i l'autora
(2) PAREIN, R., 1982— «Schacht der Verlorenen». —Scialet 11 (Grenoble): 120-127.

En els grans oasis es concentra una població força activa que contrasta amb la solitud del desert. Carrer de Ghardaia. (Foto: Xavier Bosch.)

AHOGGAR-83

EXPEDICIÓ A LES MUNTANYES DELS TUAREGS

Xavier Bosch i Martí

Ja hi hem anat i n'hem tornat, i allò que fins aleshores havia estat una sèrie de noms ara ha esdevingut una bona colla de records: Ghardaia, Tademait, Ain-Salah, Tenezrouft, Tamanrasset, Atakor... tuareg.

Tot conduint durant llargues jornades, sempre cap al sud, mentre paisatges per a nosaltres insòlits s'anaven amagant darrera la polseguera que el Land-Rover i el remolc (!) aixecaven al seu pas, dins del vehicle s'esmunyien temes com ara «si anem a les

muntanyes per escalar», o bé «escalem per tal d'anar a les muntanyes...» I així, parlant, s'escolava més ràpidament el temps.

El fet és que ens trobàvem dalt d'un d'aquells noms que la il·lusió i l'esforç acabaven de convertir en cim i que ara és ja un bell record que miraré d'evocar: el Taridalt.

Aquesta va ser una d'aquelles jornades que ens va dur tot allò que havíem anat a cercar. Abans que despuntés el dia, quan el termòmetre

estava enregistrant -9°C. , els nostres companys ens van pujar amb el Land-Rover, des del campament que teníem al peu del Saouinan; feia dies que érem a la zona de l'Atakor, i tant Tezouiag com Saouinan eren ja bons records.

Vam començar a caminar amb les corresponents motxilles i un parell de fardells, el contingut dels quals desconèixiem, com també en desconèixiem els destinataris, per bé que en sabíem l'existència. El cas és

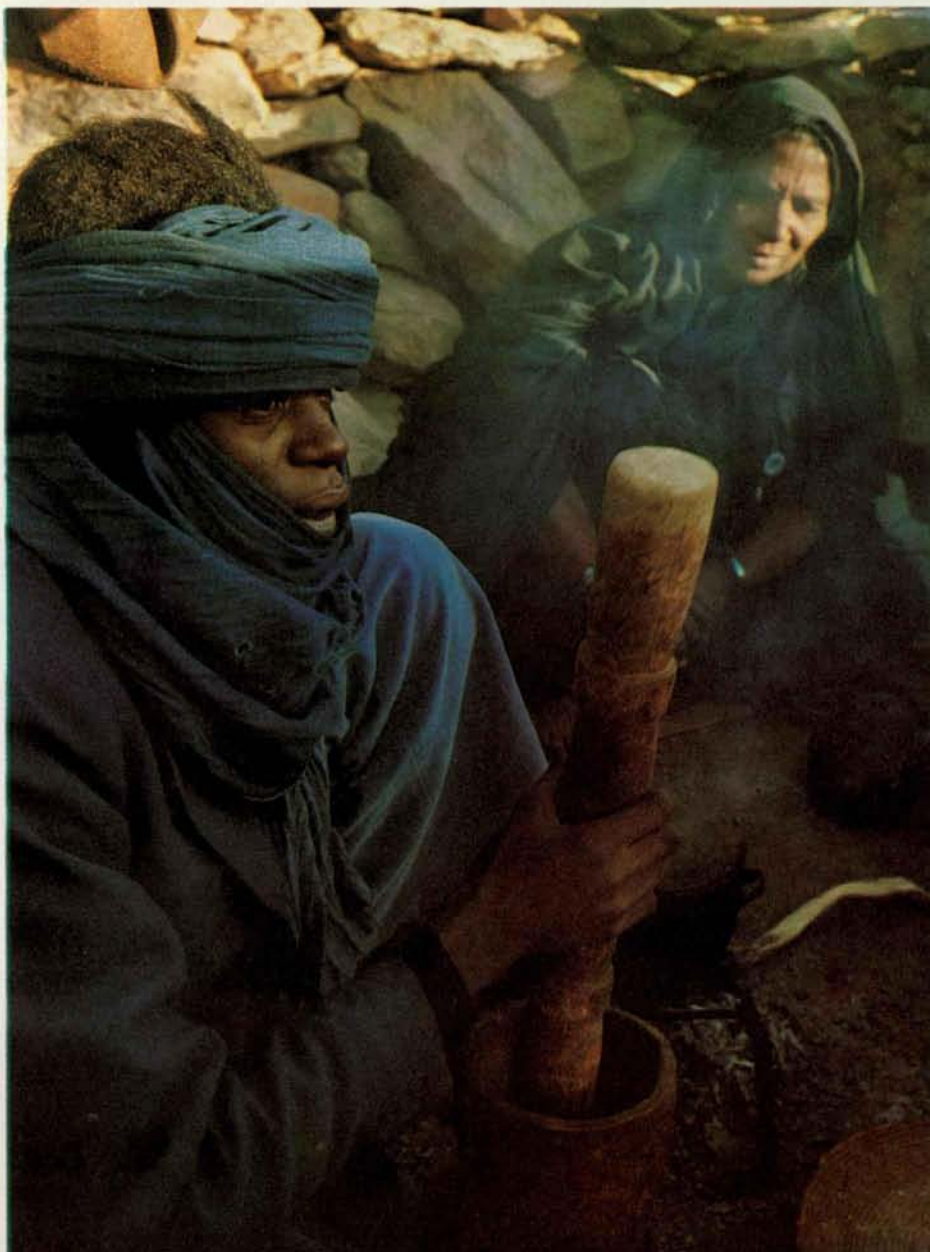
que els companys que dos dies enrera havien fet el grup oriental de les torres del Taridalt es van trobar amb l'única família tuareg que habita aquella zona de l'Assekrem. En assabentar-se que el dia següent aniríem a Hirafok, aquests tuaregs ens van demanar que portéssim un fardell a un familiar que hi tenen. L'endemà, un cop en aquest petit nucli habitat a l'entorn d'uns quants pous, al peu del massís de l'Atakor, a vuitanta quilòmetres de l'Assekrem, l'esmentat familiar, després de convidar-nos a l'obligada cerimònia de prendre el te asseguts en una d'aquelles magnífiques catifes que constitueixen l'únic moble dels tuaregs, ens va demanar que portéssim també uns altres fardells a la família tuareg de l'Assekrem. I, així, ens vam trobar fent de portadors dels nadius d'aquella regió.

Quan ja clarejava el dia, les indicacions dels nostres companys i l'acollidora olor de fum en un paisatge inhòspit com aquell ens van dur cap al precari habitatge d'una gent que viu amb uns mitjans d'allò més migrats; la manca de llenya els obliga a coure el pa del matí tot enterrant la pasta sota el foc amb el qual, alhora, fan el primer te.

Aquesta cop vam tornar a participar en la cerimònia del te que, en una hora freda com aquella, va resultar d'allò més avinent. Ens van agrair molt que els haguéssim portat aquells fardells i, amb molta dificultat, ens feren entendre que tiréssim llenya daltabaix del petit bosc penjat que hi ha entre les torres i agulles del Taridall, la qual ells transportarien més tard en la gepa d'un dromedari.

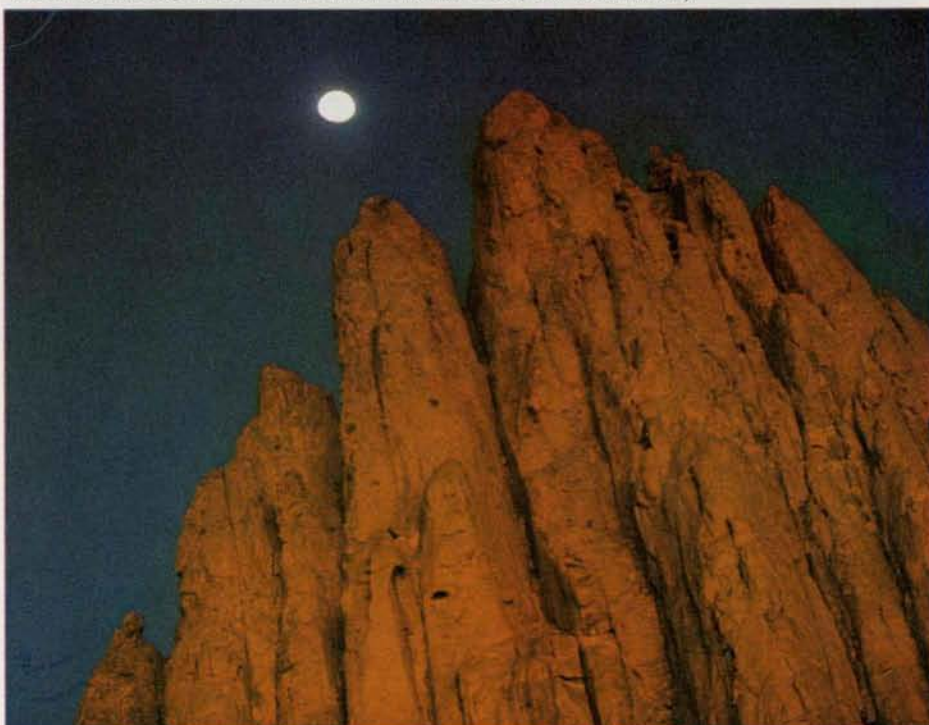
Ens va caldre fer una hora de camí pel fons de l'*ourf* (vall) que retalla el pla, pedregós com tot aquell paisatge, que separa els contraforts del Saouinan dels del Taridalt. Aquest pla, anomenat del Commandeur, ens faria experimentar d'una forma contundent els forts contrastos de temperatura que tenen lloc en un clima com el del Sàhara, ja que en aquella hora la forta gelada ens feia fer via sense adonar-nos-en; en tornar a mitja tarda, altrament aniria la cosa.

El temps passava a mesura que ens apropàvem al Taridalt; el sol es va anar alçant i, abans que l'esquelet d'aquest antic volcà fes ombra, quan ja hi érem gairebé a sota, ens vam parar per calçar-nos els peus de gat i enllestir el material d'escalada. La curiositat vencé la mandra i, després de menjar una mica, ens endinsàrem cap a l'ombra, freda i silenciosa, que precedia l'entrada a la gran bretxa que separa el Taridalt Oriental de l'Occidental. A partir d'aquest moment ja no ens va tocar més el sol fins que vam assolir el cim del primer grup d'agulles del Taridalt Occidental. L'accés al peu d'aquest

La migradesa de recursos de la família tuareg de l'Assekrem no els resta hospitalitat. (Foto: Xavier Bosch.)

Clocher du Tezouiag, al peu del qual teníem el campament. (Foto: Xavier Bosch.)

Dalt del primer grup d'agulles del Taridalt Oest. (Foto: Xavier Bosch.)

grup d'agulles el vam fer per un corredor que acaba en una mena d'anfiteatre fosc i poc acollidor, on van a parar dues canals de parets abalmades i llises. Una d'aquestes canals és retallada de dalt a baix per una fissura, que és la clau de l'ascensió. Al capdamunt de l'altra canal hi ha instal·lat un rappel que, en la via de descens, permet d'arribar al fons de l'esmentat anfiteatre.

Ambdues canals porten a un primer nivell d'on surt una munió d'agulles; uns arbres recargolats i secs, sortits del tarteram que forma el sòl del laberint que hi ha entre les agulles, acaben de donar un aire misteriós i feréstec a aquesta raconada.

Arribar a aquest primer nivell va ser la part més dura de l'ascensió, ja que, a la dificultat, calia afegir l'intens fred que hi feia. L'accés a l'esmentada fissura es fa primer per una llastra dreta però ben franca (III⁺), després de la qual vam fer la primera reunió. Un evident *rammonage* (IV) ens situa a l'inici de la fissura, la dificultat de la qual (V) no ens fa tan evident la forma de passar-la. La manca de facultats pròpies, la suplím amb material i temps; i així, tascó rera tascó, anem guanyat alçada... i fred, de tan lentament com anem. El material abandonat que trobem en aquesta tirada ens confirma alhora l'itinerari i la seva dificultat —o bé que els qui hi van

La manca de relleu a grans extensions del Sàhara fa difícil de calcular les distàncies i, a voltes, hem dubta que al final hi pugui haver res. (Foto: Xavier Bosch.)

Rappel en el Taridalt. (Foto: Xavier Bosch.)

passar anteriorment anaven encara menys «sobrats» que nosaltres. Tres tirades més, dretes però amb molt bona roca (III, IV) ens van portar al cim del primer grup d'agulles. L'esclat de claror i la immensitat del paisatge que ens envolta quan assolim la cresta que uneix les diferents agulles fan oblidar la duresa i el fred de les primeres tirades.

Eufòrics, seguim per la cresta a l'*ensemble* en direcció Oest; després de desgrimpar cap a una petita bretxa, iniciem l'ascensió a la més occidental i més alta agulla del Taridalt. Una única tirada de 40 m, molt àeria i de dificultat mantinguda (IV⁺), ens porta a la cresta del cim que, com l'anterior, recorrem a l'*ensemble*.

Era la culminació material d'una jornada on cada minut va ser viscut amb plenitud i intensitat...; una jornada digna d'un viatge i d'uns companys com aquells.

Un llarg rappel ens va dur a la bretxa esmentada anteriorment. D'aquest punt, baixant per les canals que formen el laberint d'agulles, vam recollir la llenya per als tuaregs. Tot retronant, quan la llencem al fons de l'anfiteatre. I l'escenari no convida gaire a despenjar-se per aquest últim rappel,

tanmateix obligat per assolir el corredor que porta a la gran bretxa dels Taridalt.

Al cap d'una estona, però, ens vam trobar un altre cop al Pla del Commandeur, carregats amb les respectives motxilles i un tronc cadascun de nosaltres que portem com a present a la família tuareg.

Refugiat en el *chèche* (turbant) que m'ebolcalla el cap, protegint-me del fort sol, caminem lentament pel fons de l'oued, bo i desfent les passes que havíem fet unes quantes hores abans. Ara, però, el nostre caminar s'ha fet feixuc: a l'espai on pel matí havíem deixat les empremtes d'una passa, ara n'hi deixem de dues. Eixams de reflexos fan pampallugues damunt les pedres que el sol fa lluir davant nostre. I, més enllà, les muntanyes s'esvaeixen sota l'efecte d'un miratge que fa el que vol amb tota aquella immensitat amarada de claror. El terra craqueja com si caminéssim damunt de neules. I els llargardaixos, espaordits, gronxen la papada de pell clara abans d'escapolir-se a redós del primer forat que troben...

Les cabanes dels tuaregs no acaben d'arribar mai. I el vent, quan bufa, ara no ens en porta l'olor del fum. Deixem caure els troncs i ens despengem les motxilles. Alcem el cap: l'esvelta agulla del Saouinan ens guia... No, no ens podem pas perdre.

FITXA TECNICA:

– **Dates:** Sortida de Barcelona: 12 de gener 1983. Arribada a Barcelona: 2 de febrer 1983.

– **Itinerari:** Barcelona - Alacant - Orà - Alger - Ghardaia - El Golea - Ain Salah - Tammanrasset - Ain Salah - Reggane - Adrar - Timimoun - Beni Abbes - Bechar - Orà - Alacant - Barcelona.

– **Ascensions:** **Adriane:** Pared Oest: via «Aulard-Vaucher». **Iharen:** Esperó Sud-est: Via «Kohlman». **Tezouiag Sud:** Pared Oest: via

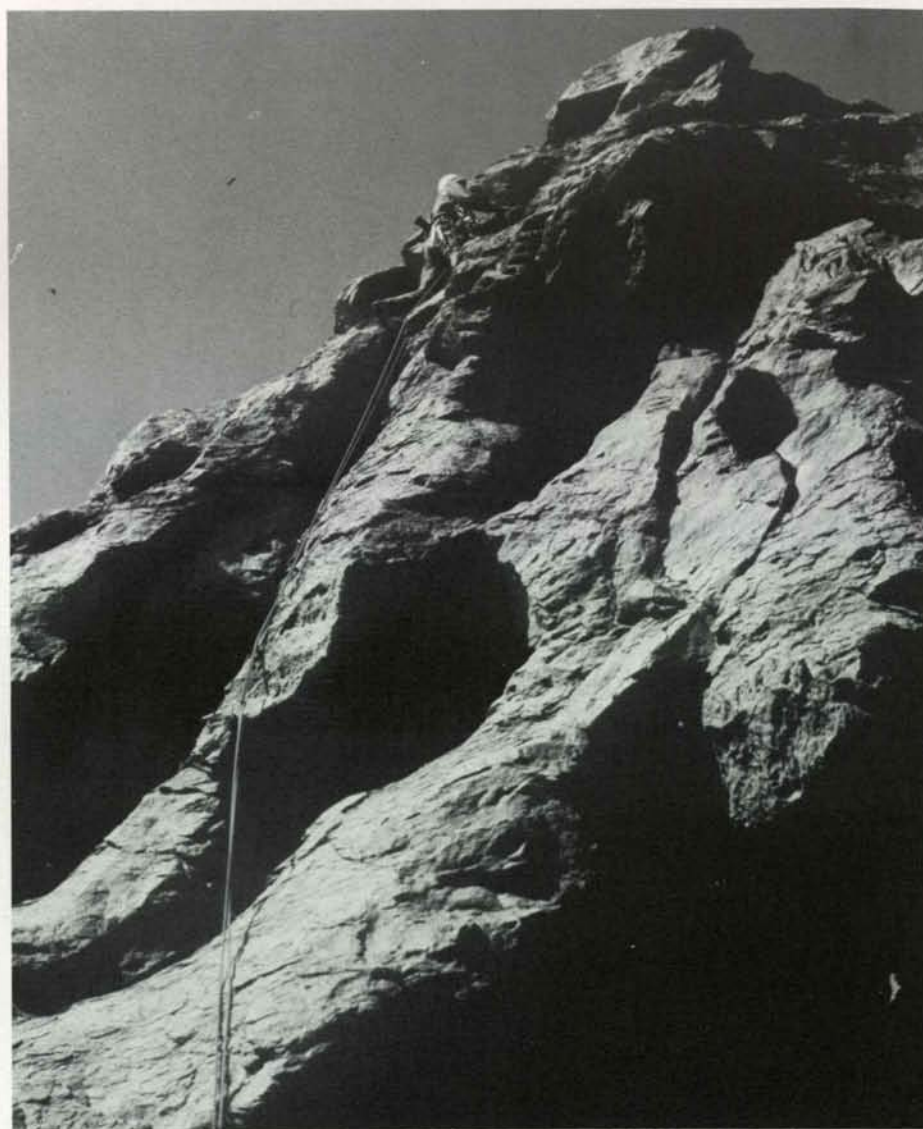
«Cauderlier-Vidal». **Tezouiag Nord:** Pared Sud: via directa (dels rapels del descens). **Taridalt Est:** Travessia de les agulles. **Taridalt Oest:** Travessia de les agulles. **Trident:** Aresta Sudoest. **Saouinan:** Via Sud «normal». Via Directa Sud. **Ilaman:** Cresta Sud-sudest: Via dels Lionsos. Tahat.

– **Participants:** Àlex Alom i Poveda. Josep Barrachina i Pérez. Xavier Bosch i Martí. Ramon Bramosa i Rams. Jordi Colomer i Gallego. Joan Massons i Rabassa.

Cresta sumital del Taridalt. (Foto: Xavier Bosch.)

La roca es excel·lent en la major part de les ascensions. Darrera tirada a l'agulla sumital del Taridalt. (Foto: Xavier Bosch.)

TRÍPTIC DE TARDOR

Excursions pel Pallars Jussà

Josep M.ª Sala i Albareda

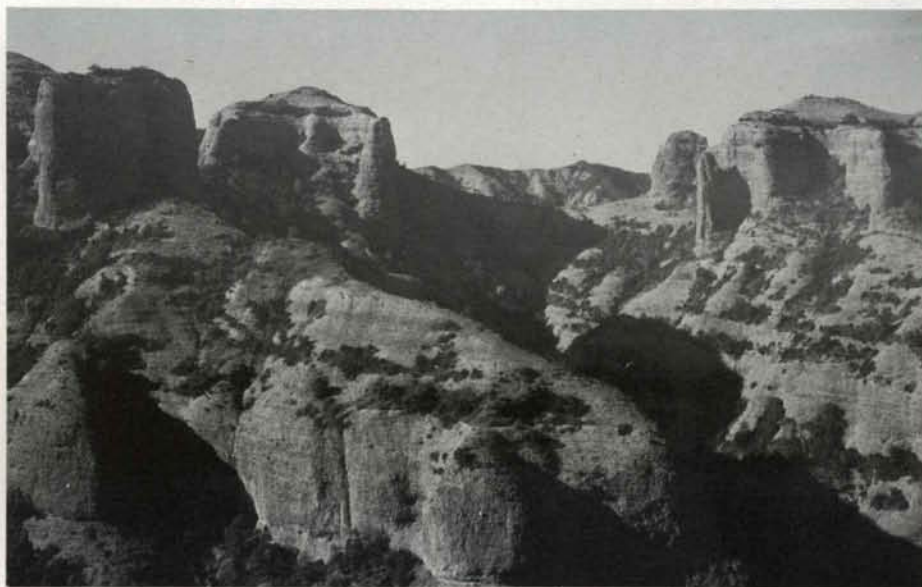
(I)

Des de Toralla, un petit poblet pallarès a uns 8 Km de La Pobla de Segur, la vista s'estén (avui, un dia clar i lluminós de tardor) per sobre les feixes de conreu i per sobre les calitges de la Conca de Tremp, fins al teló de fons dels Montsec, migpartits pel tall gegant dels Terradets.

Anem a recórrer la llarga carena de la serra de Sant Salvador fins al Pui de Lleràs, situada en el quadrant NO de la Conca.

La tardor és una bona època per conèixer aquestes terres de la Catalunya central que pocs excursionistes visiten. I es per això que l'amic Joan Ribera ens organitza, cada tardor, pels volts de Tots Sants, una excursió per aquestes muntanyes que ell tan bé coneix, per ser-ne originària la seva família.

De Toralla, pel fil de la serra, ens enfilem a l'ermita de Sant Salvador, una rústega edificació que desafia el pas dels anys, encimbellada dalt d'un petit turó. Anem seguint, sempre cap a ponent, el fil de la serra que, per la seva banda obaga, cau penjada sobre la vall de Serradell. Com en un vol d'ocell, veiem els conreus i les taques de groc i vermell que puntegen les petites torrenteres; i, arraulides sota la cinglera, les cases de Serradell. I pel solell són pendissos d'escassa vegetació els que s'escolen cap els barrancs que porten les aigües a l'embassament de Tremp. Passat el cim de la Roca Espatlada, i en un petit replanet, aprofitant el solet que encara escalfa, fem la parada del dinar. I, tot fent-la, podem contemplar a pleret la capçalera de la vall de

Muntanyes de la Vall de Serradell. (Foto: Sala Albareda.)

Ermita de Sant Salvador. (Foto: Sala Albareda.)

Poster:
Serradell. (Foto: Sala Albareda.)

Vinyes prop d'Erinyà. (Foto: Sala Albareda.)

Serradell. Vall trencada, a la qual, la seva constitució de conglomerats dóna formes que recorden llunyanament el Sant Llorenç del Munt. La vegetació hi és bastant abundosa, i alguna pinzellada de groc que la tardor hi posa, acaba d'arrodonir l'espectacle. Tanca la vall, al seu capdamunt, a ponent, la serralada que de Sant Gervàs baixa i separa les conques de les Nogueres Ribagorçana i Pallaresa. I un dels cims més alts, es el Pui de Lleràs, a 1695 m, que constitueix la nostra fita d'avui.

Tot continuant la passejada panoràmica, arribem on la serra de Sant Salvador s'entronca amb la carena que baixa del Pui de Lleràs. Un ample camí o pista segueix per la carena i ens porta suaument al cim. És l'hora en què el dia comença la seva davallada cap a la fosca de la nit. Les llums són suaus, i il·luminen l'amplíssima panoràmica de biaix. Al nord, per sobre de Sant Gervàs, s'allarga altiu el Pirineu. Les miques de neu que esquitxen els cims més alts són promesa d'un hivern que s'acosta. I als qui som practicants de l'esquí de muntanya, un pessigolleix alegre ens esponja el cor.

A llevant, per sobre la vall de la Pallaresa, són els tossals de Sant Joan de l'Erm i el Boumort els que ens ensenyen les arrugues de la seva

complexa orografia. I, a ponent, mig aclucant els ulls per trampejar el sol que va a la posta, veiem les solitàries i pelades ondulacions de la Terreta, que baixen a buscar les aigües de la Ribagorçana; i, mes enllà, les serres que, terres endins de l'Aragó, van a la recerca de l'altiu Turbó.

I, cap a migjorn, la nostra serralada s'allunya tot separant les conques de les dues Nogueres, per fondre's al lluny amb la barrera del Montsec. Per sobre les terres fondes plana una boirina fina que desdibuixa els detalls.

Reposem una bona estona al cim. L'herba, cremada per les primeres gelades i daurada pel sol ponent, tremola a unes primeres bufades d'un vent fresquet que trenca la nostra contemplació i ens fa deixar l'observatori.

Desfem camí i tornem cap a la serra de Sant Salvador. I, per un lloc orientat al SE, baixem pel dret, mal seguint corriols mig esborrats, fins que una careneta ens deixa veure, als nostres peus, la petita meravella del poblet de Rivert.

*Era un poble arraulit,
a l'ombra freda d'un penyal salvatge.
Era un poble petit
voltat de pasturatge.*

Els versos són d'en Joan M.ª Guasch, i li escauen. És l'hora en què la natura

s'adorm. Rivert, quasi abandonat, no fa la sensació de desolació, des del nostre punt de guaita: una petita placeta d'herba verda, voltada per cases amb teules vermelles; un campanaret i quatre pollancres groguencs i dues o tres llums escadusseres. I silenci. El trenquem nosaltres poc després, en baixar i creuar el poblet.

Potser a la plena llum del dia l'encant n'hauria fugit i el poble hauria perdut bona part de la seva bellesa. En guardarem la memòria del moment present.

Un habitant ens indica vagament el camí per tornar a Toralla. Un camí que, certament, no fou de roses. La llum s'anà apagant a poc a poc, i només les estrelles en servaren les últimes gotes.

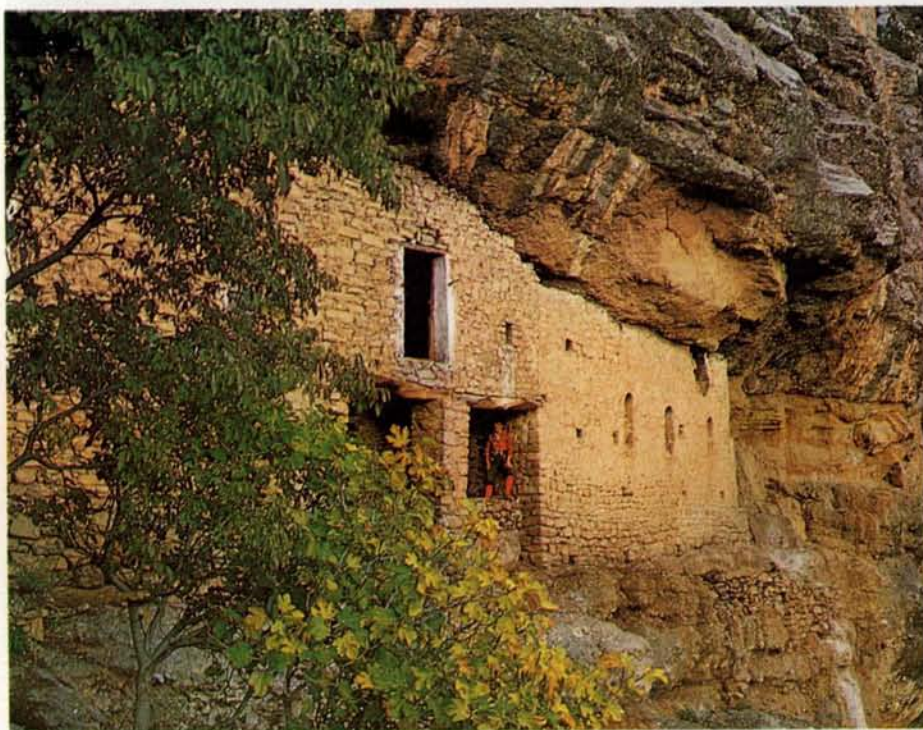
Els camins antics s'han perdut i les bardisses i argelagues se n'han ensenyorit. Sort que l'humor no ens faltà i, consultant de tant en tant el mapa a la llum d'algun llumí i saltant marges, amb alguna ensopegada més del compte arribàrem a veure les llums de Toralla i, ja a la pista que hi puja, no ens fou gens difícil d'arribar-hi.

Després d'una nit a la pallissa, acompanyada del dringar continuat de l'esquella d'una cabra bellugadissa, anàrem l'endemà cap al poble de

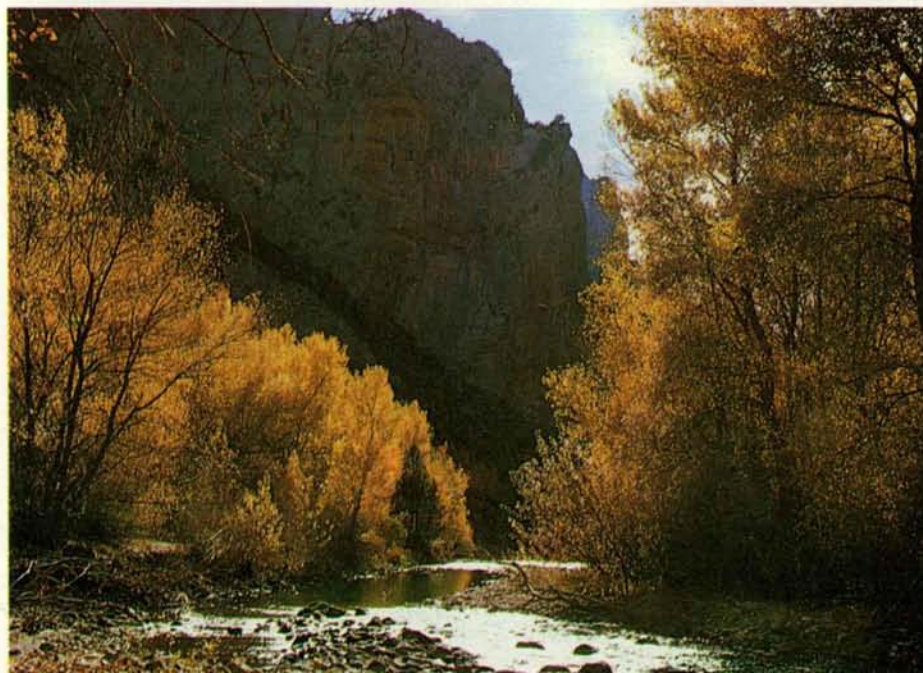

Riu Noguera Pallaresa. (Foto: Sala Albareda.)

L'Espluga de Cuberes. (Foto: Sala Albareda.)

Els Collegats. (Foto: Sala Albareda.)

Serradell, aclofat al peu de la cinglera de la serra de Sant Aleix. És bonica, aquesta vall de Serradell, amb el groc dels pollancre i el vermell rabiós d'alguns ceps escadussers.

Pel replec d'una canal, pugem a la cova de Sorta, una gran cavitat oberta a la cinglera, antic habitatge o amagatall amb restes d'edificació. I aviat som al capdamunt de la cinglera. Serradell queda als nostres peus, com un petit poble de pessebre, i sembla que amb un cop de pedra puguem tocar-lo.

Tombem la carena i, per terreny embrossat, baixem cap al torrent d'Anserola, tot passant pel Salt de l'Aigua, on en temps de pluges deuen haver-hi bonics saltants. Una pista de bon caminar va seguint a mitja altura el curs de la vall.

El cel s'ha anat tapant i un vel posa un punt de melangia al paisatge. A l'altra banda del torrent, dreta sobre el fons de la vall i separada del cos principal de la cinglera, s'aixeca la Taula d'Anserola, un important retaule, terreny de joc dels escaladors.

El camí ens allunya del torrent i ens porta a la petita ermita de Sant Isidre, la qual, des d'un cap de serrat, vigila l'entrada del congost del Flamicell. Pel dret, tallant les corbes del camí, baixem fins al peu del riu i, tot seguint un curt tros de carretera que voreja camps amb velles oliveres, tornem als cotxes que ens portaran a casa.

(II)

Ha passat un any. Com una bufada!

Les arbredes que voregen la Noguera Pallaresa, pel congost dels Collegats, són una bellugadissa de grocs brillants. L'aigua, d'un verd profund, llisca suaument i s'emporta, camí del mar, mil guspires de tardor encesa.

L'amic Ribera ha preparat un plat fort com a començament d'excursió. Creuar la Noguera Pallaresa en un transbordador de fortuna. Un cable amarrat a dues soques poderoses s'estira sobre l'aigua i una vagoneta hi llisca, penjada de dues rodes.

El moment és emocionant. Els primers expedicionaris pugen a l'artefacte. Es deslliga la corda i la vagoneta agafa embranzida i queda parada sobre el riu, en el punt més baix de la corba que descriu el cable. A força de braços, tibant de la corda amarrada a l'altra banda del riu, remunten la pujada i arriben feliçment a port. La cerimònia es repeteix fins que tots hem passat el riu i podem començar l'excursió d'una manera més ortodoxa. Volem conèixer les vertents occidentals del Boumort, i pujar-hi per camins poc coneguts.

Per una pista abandonada pugem fins

a un collet que és l'entrada a la part mitjana del barranc de l'Infern. Baixem fins a uns plans i, seguint la vora de l'aigua, arribem on el torrent s'engorja profundament. No sembla possible de seguir-lo. Penjats sobre un penya-segat que el domina, l'espectacle es ferèstec de debò. Veiem un fons caòtic, de grosses pedres i vegetació, i l'aigua que hi llisca, saltant de gorg en gorg.

Desfem camí i tornem al collet d'entrada. Ara, per un camí mig perdut, on sols els flocs de llana enganxats a les bardisses testimonien el pas d'algun ramat, pugem cap a l'Espluga de Cuberes.

La muntanya que tanca pel cantó nord la conca del torrent de l'Infern és recorreguda, en la seva part mitjana, per unes altes cingleres. D'una tonalitat barreja de negre i vermell, tenen un aspecte ferreny, al qual ajuda el dia que, de mica en mica, s'ha anat agrisant. El camí ens hi acosta i, d'una manera sorprenent, veiem arrapades en un relleix de la cinglera una petita esglesiola i les runes d'unes edificacions. Per un petit grau, el camí hi puja; i, en arribar-hi, una grandiosa bauma guarda el que havia estat el petit poblet de l'Espluga de Cuberes. Miseses habitacions que tenien per sostre la concavitat de la penya i, a l'extrem de llevant de la bauma, arrapada al caire del cingle, la petita esglesiola de Santa Coloma, de factura romànica, amb el petit absis penjat al buit; i les arcuacions, que els constructors no s'atreïren a fer per la part de fora, recorren la baixa volta per l'interior del petit temple. Corral de xais, ple de porqueria, veu passar el temps i espera, impàvid, penjat al cingle com un niu de voltors, el final dels seus dies, convertit en pedres entre les pedres, si no es produeix un miracle, difícil, quasi impossible.

De l'Espluga, baixat el petit grau, tornem al camí que salva la cinglera pel fons d'un canal i s'enfila cap a Solduga, on pensem dormir.

El sol, potser per alegrar una mica el deix de malenconia que les runes de l'Espluga han posat en nosaltres, trenca la prima capa de núvols i escampa aquí i allà unes pinzellades de color. El paisatge és, potser, més amable. Ara el pendent es suavitza i uns grans rours delimiten antics conreus. Arribem al poblet (totalment abandonat i mig en runes) de Solduga. Per dormir-hi, farem servir una casa, encara en relatiu bon estat, propietat d'uns amics d'en Ribera, fills d'aquí i que ara viuen a La Pobla.

Encenem foc; la llar encara serveix, i el fum que surt per la xemeneia fa reviure per uns moments la vida en el poble. Sobre mateix de les cases, edificades al peu d'una cinglera que les

Sant Cristòfor. (Foto: Sala Albareda.)

protegeix del vent del nord, hi ha les runes d'un antic temple romànic del qual gairebé no queda res. Asseguts a les quatre pedres que encara hi queden, contemplem l'espectacle grandios de la posta del sol. Aquest, en el seu camí cap a ponent, ha sortit dels núvols i els il·lumina per sota amb un intens color taronja que dóna un relleu irreal a tot el paisatge. El color tira a vermellós, a or i, finalment, a un morat que a poc a poc va apagant-se, quan el sol ja ha desaparegut fa estona a l'horitzó. Al lluny, Noguera avall, arran de l'embassament de Tremp, els llums de La Pobla ja fa estona que cremen. La funció s'ha acabat i, amb una primera esgarripança de fred, entrem a la casa.

La nit ha estat bona i amb les primeres clarors ens posem en marxa. Per un camí entre boixos salvem la cinglera i entrem en el replà de la carena. A ponent, una flamarada ha pres en un cim llunyà. El Cotiella acaba de rebre el primer petó del sol. I els núvols que, encara mandrosos, s'esllangueixen en el cel s'il·luminen amb mil coloraines.

I a nosaltres ens toca el sol en arribar a l'ermita d'Esplà, situada en una extensa planura, al lloc de la carena que, cap a llevant, va a morir al cim del Boumort.

Per aquesta carena, que després de passar pel coll Pan comença a pujar sostingudament i suau, anem fent camí. El terreny canvia i agafa un aspecte de muntanya pirinenca. Prats i bosc de pins s'alternen, i així arribem al coll de la Coma d'Orient. Som ja sobre la vall de Cabó, tributària del Segre. La vista s'estén cap al Cadí, el Pedraforca i les

Serres del Verd i Port del Comte. Revoltem la muntanya cap a Pla Muntaner, i ens enfilem cap al cim del Boumort. Hi pugem pel cantó que mira a llevant, tot salvant uns petits grenys de roca, i entrem tot seguit a les comes herbades de sota el cim. Una última pujada i arribem al cim de 2076 m. Ajaguts al voltant del gros pedró, contemplem llargament el panorama. Panorama extensíssim, sense que cap muntanya més alta en la proximitat impedeixi una volta d'horitzó total. Del Pirineu a les muntanyes de Tarragona i de l'Aragó al Montseny, és quasi tot Catalunya això que tenim a l'abast. Un dia net de tota calitja, un cel de blau intens en el qual ballen algunes boires blanques i un sol tebi, i l'alegria i l'amistat d'uns companys deixaran un nou record intens en la nostra memòria de dies viscuts a la muntanya.

A la tarda, per la llarga carena que baixa cap a ponent, perdem alçada i arribem al collet on hi ha la petita ermita de Sant Cristòfol. Aquestes petites construccions, símbol de la fe antiga d'un poble, tenen un encant, almenys per a mi, molt superior al dels grans temples de totes les èpoques. No són l'obra de l'orgull i de la riquesa, sinó de la creença i humilitat, i per això són més autèntiques.

Per uns caminols altra vegada pedregosos ens acostem a Hortonedà, que es retalla sobre el cel verd-poma del capvespre. I mentre una part del grup marxa en jeep a recuperar els cotxes, els altres, per la pista que baixa cap a Pobla, ens allunyem d'Hortonedà. Un ramat de xais, amb el pastor, fa via cap al corral. El dia acaba de morir i, en el

La Casa Encantada-Dolmen de Pinyana. (Foto: Sala Albareda.)

cel, llueix gloriosament una lluna rodona.

La pista revolta les curioses roques, els Rocs de Santa que, a la llum de la lluna, agafen unes fantasioses proporcions. El caminar es fa monòton (portem unes deu hores de camí) encara que la claror un xic misteriosa de la lluna ens fa la sensació de bellugar-nos per un món una mica irreal.

Però la realitat, prosaica, trenca l'encant i uns llums i un soroll de motor ens diuen que és el jeep que ve a buscar-nos. En el fons, sortir d'un món irreal i entrar en una capsa de llauna encoixinada, però real, no ens sap gaire greu.

Poca estona després som a La Pobla, on la música estrident d'una discoteca acaba de fer-nos tocar de peus a terra.

(III)

Els de can Ros, a la riba dreta del riu Bosia, no veuen gaire clar què hi volem anar a fer a Cadolla, i volen fer-nos desistir d'anar-hi. Diuen que el camí, després de les inundacions de primer de més (novembre del 1982), ha quedat molt malmès i que és difícil de passar-hi. L'amic Ribera els convenç de les nostres bones intencions (visitar la Casa Encantada) i, al final, ens indiquen el camí, tot acompanyant-nos-hi al començament.

Ahir va ploure i nevar pels alts. Avui,

l'aire és fi i l'atmosfera és neta. A la punta de les fulles grogues dels roures tremolen encara les últimes gotes d'aigua. El camí, a trossos esborrat per la fúria de les aigües, ens acosta a Cadolla. És el primer dels poblets

Pinyana. (Foto: Sala Albareda.)

abandonats que trobarem en aquesta excursió. Enclotat al fons d'un barranc, deixa que les eures i altres plantes tapin pietosament l'abandó que el corseca. Crida l'atenció, sobre la porta d'una de les cases, una enigmàtica figura esculpida toscament en una pedra, incrustada a l'obra de la paret. Qui la gravà? Quan? Què vol dir? Si parlés el campanaret de la petita esglesiola, que conserva encara la campana, potser ens en diria quelcom.

Deixem Cadolla i, per una pista que s'apropa al tall que el torrent ha obert en els conglomerats, fem via cap a Pinyana.

Aquest petit congost porta un nom ben curiós: el d'Estany Obert. I la pista, fent un retomb, se n'allunya i puja didicidament cap al poblet de Pinyana. Comencem a trepitjar neu i arribem al poble. També és abandonat. Dues o tres cases, de gran aparença, ben tancades, es conserven encara bé. En una d'elles, a la paret orientada a migjorn, una parra gegantina ens ofereix encara uns gotims de raïm. L'esglesiola té el campanar mig-partit i, d'un moment a l'altre, deixarà caure la campana com una figa madura. Un pas més cap a la decrepitud total del poble.

Deixem Pinyana i, cavalcant pel llom d'un petit serradet i trepitjant neu, fem camí cap a ponent, com si volguéssim anar a Corroncui. Al fons, la serra de Sant Gervàs, amb l'Avedoga d'Adons,

tanca l'horitzó. Ens decanem a la dreta i anem a creuar el torrent per intentar de trobar un camí que ens porti a la Casa Encantada. Comencem a pujar pel dret, per les vessants de la Solana de Comillini. Garrics, argelagues i pedres, i una mica de neu que augmenta a mesura que pugem, ens fan una mica difícil el caminar. Anem girant en direcció NE i, planejant, fem cap al serrat on creiem que ha d'haver-hi el dolmen de la Casa Encantada. I efectivament, ho hem encertat. Al llom de la carena, amb una excel·lent perspectiva sobre la vall del riu Bosia i el poble de Sarroca de Bellera, situat en els faldars de l'alterosa serralada que corre del Corronco al Tossal de la Costa, hi ha estratègicament ben situat el dolmen de Pinyana, o Casa Encantada. De grosses pedres de conglomerat i ben conservat, i avui cofat d'un barret blanc, costa fer-se a la idea que des de fa més de tres mil anys, segons els entesos, contempla diàriament el passar del temps.

Diu la llegenda que una dona, fa molts anys, una nit de mal temps, demanà allotjament a Cadolla. I en ser-li negat, digué: «Doncs, ja em faré jo la casa!» I, agafant dues grosses pedres, una sota cada braç, i una altra de més grossa al cap, fugí, tot filant, cap al cim de la

serra i allí hi edificà la casa. I des de llavors és la Casa Encantada.

Naturalment, els historiadors, com a bons científics, no creuen en les llegendes i discuteixen si aquest monument és megalític, si és una tomba, un altar votiu o una fresquera per guardar-hi aliments!

Jo prefereixo la llegenda. Deixeu-nos somiar alguna vegada, si us plau!

Vigilats per tres mil anys d'història, fem un mos i, encara que el sol escalfa, l'aire es fred: abregem la parada.

Ara es tracta de trobar un hipotètic camí que, segons el mapa, baixa cap a Sarroca. Pel dret i trepitjant neu abundosa, baixem amb l'esperança de creuar-nos amb el camí. Però, no. De camí, ni rastre. I la cosa es complica. Una abundant vegetació de boixos i roures fa cada vegada més difícil el pas. Convençuts que el camí ja no el trobarem, decidim baixar pel dret fins al riu. De la baralla personal de cadascú amb els boixos i matolls més val no parlar-ne. Per fi, sans i estalvis, arribem a les voreres del riu Bosia. Un camí en recorre els marges. Cal anar amunt o avall? Ho provem aigües amunt, però aviat el camí desapareix emportat dies enrera per la fúria de les aigües. Sembla com si per aquí hi hagués hagut un pont o una passera. Però ara no hi és. Ho

provem aigües avall, i hem de renunciar: el camí també desapareix. Haurem de creuar el riu a gual. Tornem amunt i, en un lloc on sembla que el llit és menys profund, decidim mullar-nos. La tarda és molt avançada, i la fosca, pietosa, llança un vel al nostre *strip-tease* improvisat. A l'altra banda del riu, una eixugada a correuita, per tallar els tremolins de fred, i una curta grimpada per terra esllavissadissa ens deixa a la carretera. Ja és fosc.

Per la carretera ens arribem al trencall de la pista que puja cap a Erdo i, sota una lluna mig tapada, anem seguint els zig-zags que fa per a pujar fins al veïnat.

A la casa d'en Julià Cots, amic d'en Ribera i des d'ara amic nostre, som molt ben acollits i, a la vora d'una llar de foc encesa, sopem, parlem i cantem. Després, una gran pallissa ens ofereix el més còmode i olorós llit.

Amb la llum del nou dia, en Julià ens fa els honors d'Erdo. Una gran casa, la casa pairal, amb les seves dependències i corals, i una petita esglesiola. El conjunt encara s'aguanta, però té serioses esgarrapades del pas del temps. Els propietaris han edificat un petit xalet, amb les comoditats de la vida actual, i estan intentant de tornar la vida al lloc. En Julià té un bon ramat

Santa Coloma d'Erdo. (Foto: Sala Albareda.)

Erdo. (Foto: Sala Albareda.)

xais i, amb la seva explotació, prova d'aixecar la hisenda. Terra pobre, de secà, no té prou pastures per a les vaques, però sembla que el bosc s'hi fan bé. Homes així, d'aquest tremp, són els que falten per salvar de la mort total els pobles d'aquest racó del Pallars. I una ajuda per a la reconstrucció o consolidació de les cases que encara resten en peu. Perquè fer això costa uns quants milions que el rendiment de les hisendes no permet de gastar. Des de la ciutat és fàcil de lamentar-nos de la despoblació de la muntanya, però cal veure'ho de prop, i parlar amb els qui enara hi viuen, per entendre la magnitud del problema i si en són de difícils les solucions. Amb romanticisme, no anirem enlloc.

Deixem Erdo i pugem cap a la gran casa de Santa Coloma d'Erdo. Una altra pessigada al cor. Abandonada des de fa anys, va caient a poc a poc. Contemplar des de la galeria porxada el paisatge que s'allunya cap a la Pobla, i passejar-se pel que havien estat les habitacions i alcoves, amb els seus blaus i roses a les parets, fa pensar en les vides, amors, enveges, il·lusions i mort, de les generacions que aquí visqueren. A la part baixa de la casa, hi ha unes grans corts, amb grandioses arcades de pedra i les menjadores buides. Fugim d'aquesta desolació i ens enfilem cap al Puig de Fa. Uns cavalls que hi pasturen, tot arrencant de sota la neu la mica d'herba que hi troben, posen una mica de vida en aquest paisatge gran i buit. Del cim, a 1623 m, la vista és molt extensa. Del llunyà Cotiella al Cadí, és un Pirineu enfarinat el que ocupa tot el quadrant nord; i, a migjorn, per sobre la vall del Bosia i saltant per damunt de Sant Gervàs i Camporan, unes calitges lluminoses

tapen les terres baixes. Però, com en un mapa en relleu, de llevant a ponent són multitud els poblets i veïnats que des d'aquí dalt es divideixen: Aguiró, Obeix, Castellnou d'Avellanós, Avellanós, Benes, Sentis, etc. En quants hi ha vida encara? Quants cauen de mica en mica?

Baixem del cim —esquíus als peus serien ales— trepitjant neu abundosa i, cap a llevant, anem fins a Larén. Més abandonat. Un altre poblet que s'esmicola de mica en mica, tot prenent el sol en els pendissos dels Tossals de Santa Bàrbara. Una última pujada i arribem a l'ermita de Santa Bàrbara, amb una bona vista sobre la vall del Flamicell, que s'obre, fonda, als seus peus per la banda de llevant. Adéu a les altures i, rectes avall, cap a migjorn. Baixem pel llom de la serra; la neu queda enlaire i ens acostem a la borda d'en Torres. Gran construcció, barreja de parets molt antigues i d'altres relativament modernes; però tot en un estat d'abandó i ruïnes. Es diu que havia estat un antic monestir, el de Sant Genís, que depenia del de Labaix.

Entrem a la petita meravella d'un bosc de roures. Les fulles, torrades, s'aguanten encara en l'espera de veure arribar una propera primavera. La llum és fina; a contrallum, es retallen en una propera carena les cases i el campanar de La Bastida de Bellera.

El camí baixa cap a la fondalada. Dintre de poc arribarem al Pont del Diable. De mala anomenada a la contrada. La llegenda diu que el dimoni tingué a veure en la seva construcció. I que és tan estret i a tanta alçada sobre el torrent, que cal tenir el cap segur i la petja ferma (com hauria dit el venerable Cèsar A. Torras) per passar-hi. En previsió, en Ribera ha portat un cordino. Però, amarga decepció! Quan el nostre

cap arriba al pont, una bona part de la colla l'ha passat ja, sense cap problema. El pont és veritablement una construcció notable, d'una atrevida arcada travada a les parets de conglomerat que el torrent ha anat excavant. La seva amplada és una mica superior al metre, però, com que el torrent corre a molta fondària i no té baranes, el fet de creuar-lo fa una mica d'impressió.

Aigualit el número fort del dia, pugem per l'altra vessant fins en un collet a la carena de La Bastida. Propera, hi ha l'ermita de Santa Maria, i ens hi arribem. Sembla sencera, de lluny; però, en arribar-hi, constatem que la volta i l'absis s'hi han esfondrat. Fa de bon estar-hi en aquest petit turó, d'herba verda i matolls de boix!

Tornem al collet i, per ample camí, pugem cap a la Bastida de Bellera. Festa al caire de la serra, amb les cases penjant a la banda i banda de la carena, La Bastida també cau. Com quasi tots els altres pobles de la comarca, fou habitat fins cap el 1960. Ara s'enruna de mica en mica; i encara que les cases són tancades i algunes es fan servir de corral, no ha pogut escapar-se dels rapinyaires a la recerca d'antigalles que els de ciutat paguen a bon preu.

Recordo unes estrofes de López-Picó:

*El carreró decrepit, sense vida,
té l'empedrat gastat i desigual.
En els clots ennegrits, la pols s'oblida
i l'aigua de la pluja fa bassal.*

Adéu, La Bastida! I per una planera pista plena de fang, revoltant els entrants i sortints de la muntanya, tornem cap a Erdo, quan el sol ponent encén d'or i vermell les boirines que pegen del cel.

És el capvespre i, tallant pel dret, baixem cap a la carretera. Erdo ens ha deixat l'esperança al cor. No tot està perdut. Encara pot reviure la nostra muntanya!

A Salàs, un civet de senglar acaba d'enfortir aquesta nostra esperança!

Notes: Excursions realitzades pel novembre dels anys 1980, 1981 i 1982.

Com a mapes de la zona, a part dels de l'Institut Geogràfic, d'edicions velles i no massa fidels (fulles 214: Sort, i 252: Tremp) són recomanables el de l'editorial Alpina, Pont de Suert-Escales per a l'última excursió; i els recentment publicats pel Servicio Cartográfico del Ejército al 1:25000 (fulles 65-21: Senterada; 66-21: Moncortés i 66-22: Hortonedà) els quals, encara que, quant a toponímia, deixen quelcom a desitjar, la topografia hi és molt ben representada, i són d'utilitat per a les dues primeres excursions.

NORD. HIVERN. OSSAU

Joan de la Motta

En el sòcol de l'esperó. (Foto: Leo Vegué.)

La corda lila s'allunya, corre cap amunt. Segurament arribarà ja al cim o molt a prop d'ell. Miro cap al Gran Pic, i veig com els tons que reflecteix són cada vegada més vermellorsos.

S'està ponent el sol i no arribaré al cim a temps per a veure-ho! La corda lila es queda quieta...

—Recupera corda! Però, què dimonis estàs fent? Recupera!!

Miro amunt, exasperat, i veig com el Leo es desencorda i corre cap al cim.

—He fixat la lila! —cria.

Amb els jumar entre les mans volo sobre la maleïda corda lila. De reüll, miro cap al Gran Pic i el seu esplendor, cada cop més brillant. Unes passes més en la ja fàcil aresta de neu i em reuneixo al cim amb en Carles, en Manuel i en Leo.

Ens felicitem acariciats pel sol, un sol

dèbil i rogenc, que no hem vist durant quatre dies.

En Manuel i en Carles ens estaven esperant al peu de l'esperó mentre rappelàvem. Tan sols havíem aconseguit de fixar dues cordes, però per una tarda ja n'hi havia prou. Les cordes ens donaven garanties d'arribar al bivac, a la bretxa que es troba a un terç de l'alçada de l'esperó. L'endemà,

El cim. (Foto: Leo Vegué.)

superaríem el ressalt vertical per a instal·lar el segon bivac al llom.

La veritat és que, el segon dia, en Leo arribà a un mini-replà, situat enmig del ressalt, cap a les nou de la nit, amb el frontal en plena agonia. La sessió de nit no va estar gens malament, amb en Carles i en Manuel uns vint metres més avall d'on era jo, tot xerrant tan tranquils i cantant alguna cançoneta de tant en tant. En Leo, uns vint metres més amunt, renega cada cinc minuts. Crec que va ser el dia més dur: tant sols va poder fer cinc tirades. La primera fou cruel per a les meves mans: cada 2 o 3 metres me les havia d'escalfar fins aconseguir que elles soletes activessin la pròpia calefacció. A la segona, vaig intentar passar sense grampons, però vaig haver de posar-me'ls bo i penjat, a uns deu metres per sobre de la reunió. Després van venir uns passos increïbles, tot cercant amb les puntes dels grampons les aspreses de la roca, per acabar en una sortida, sobre la cornissa gelada, a base de piolet-tracció, que no feia cap gràcia. A la tercera tirada vaig haver de realitzar una curiosa dansa amb els *friends* número 2 i 3. «Em penjo del 2, trec el 3 i l'encasto més amunt. Em penjo del 2, trec el 3 i repeteixo una altra vegada la mateixa operació. Miro avall i veig el *friend* del quatre cada cop més lluny». Les dues tirades d'en Leo

podria anomenar-les crepuscular i nocturna. Segurament, aquest bivac va ser el més emocionant, asseguts en el nostre balconet, amb la lluna il·luminant-nos. I amb tot el Cirque de l'Embarradère ressonant pels cànctics d'en Carles!!

—Joan, posa't més a l'esquerra, que tapes el sol!

En Leo corre cap a nosaltres, i tots quatre ens quedem mirant estúpidament una càmera amb el disparador retardat.

—Click!

Es una mica il·lògic pretendre que un cim sigui el resum i la culminació de les vivències de quatre dies. Fa una estona, en una reunió de l'aresta, ho comentava amb en Carles. Ell deia que el fet de no pujar en un cim no representa cap fracàs. Jo no n'estic molt segur, perquè crec que els moments del cim són tan necessaris per a l'èxit com el liofilitat de pollastre amb què sopem cada nit.

El sol va enfonsant-se a l'horitzó, darrera l'Aspe. Sembla que el cel hagi d'esclatar en colors. En Manuel, en Carles, en Leo, tots mirem el sol. Com hi estem a prop... i quant lluny!

En Leo i jo recorreguérem els fàcils últims metres de l'aresta del Petit Pic, amb les cordes encara lligades. Sortir tan bruscament de la vessant Nord, a ple sol, ens sufocà; de tal manera que ens desfèrem ràpidament del *boudrier*,

de la camisa i de tot allò que ens feia nosa. Érem a migdia; així que ens prenguérem la nostra estada al cim amb una tranquil·litat escandalosa. La via havia resultat bonica, d'una estètica molt clàssica. En realitat, no havíem anat a escalar l'Esperó Nord del Petit Pic d'Ossau per casualitat. En Carles ens el recomanà, jo crec que amb obscures intencions, dient «no sé què» de l'hivern. Feia calor i, estès entre les pedres, s'hi estava força bé.

—Bé. Què et sembla una hivernal, aquí?

Ja està. Ho hem aconseguit en quatre dies, o... quatre dies i una tardor? Puc recordar la paret metre a metre, però no sabria dir quants minuts he passat imaginant-me'ls. En Manuel riu. Hi hagué un moment, durant el tercer dia, en què esperàvem d'arribar al cim aquella mateixa tarda, però la nostra confiança topà contra un mur gelat i compacte.

—Clinck, Clinck! El pitó només entra fins a la meitat.

Micro-escalada; els meus ulls escorcollaren el metre quadrat de pedra situat enfront d'ells. Un altre pitó («Clinck, clinck, clinck!!», dubtós pitó). En Leo i jo estiguérem d'acord a deixar-ho per un altre dia: es feia tard. Va guanyar-nos aquell mur gelat i compacte.

Aquella nit dormírem en unes luxosíssimes plataformes tallades per en Carles i en Manuel.

—Demà ens toca d'anar al davant. Com va per aquí dalt?

—Malament. No hem pogut passar. Haurem de buscar la sortida cap a l'aresta NE, tot flanquejant. Ja pots anar fent memòria de quan la vas fer durant l'estiu.

Els flanqueigs, els hem passats fa una estona, unes quantes hores. Eren uns pendants redreçats entre ressalts de roca vertical. Inoblidables moments fastigosos!!

La darrera porció del sol acaba de desaparèixer. Dins la foscor del cel brillen ja algunes estrelles. La sessió de fotografia s'acaba i, lentament, comencem a preparar els llocs per a passar el nostre quart bivac a l'esperó. Mentre aixafa la neu, puc veure com van apareixent les llums de Pau.

* * *

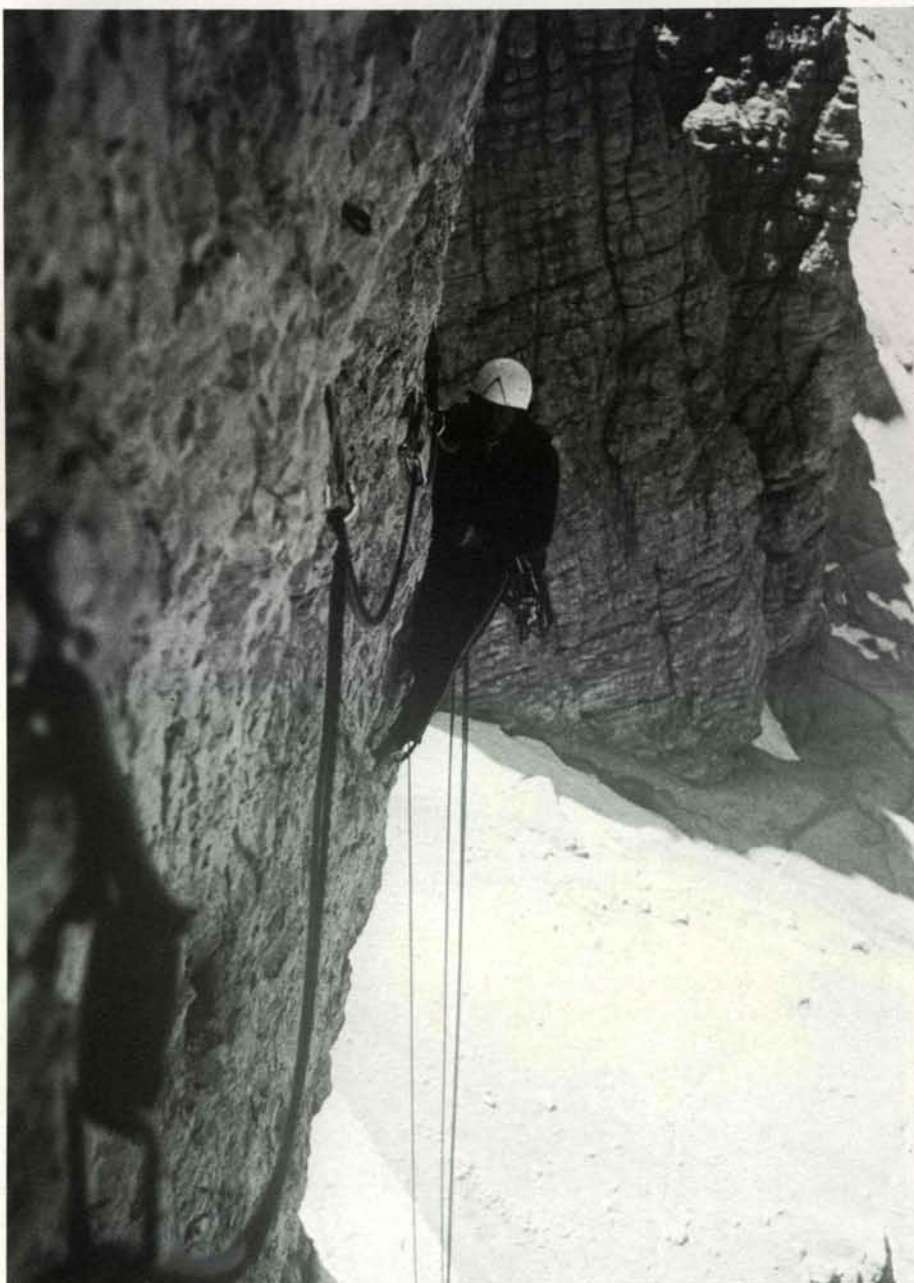
Segona hivernal a l'Esperó Nord del Petit Pic d'Ossau, realitzada durant els bells dies 27, 28, 29 i 30 de desembre de 1982 per Manuel de la Matta, Carles Vallès, Leo Vegué i Juan de la Matta. (C.A.D.E. del C.E.C. — Club Alpi Català.)

Primera ascensió hivernal realitzada per Louis Adoubert i els seus companys.

Primera ascensió a la variant directa de l'esperó, per J. Bladé i Y. Darcourt, el 1967.

(Traducció, Lúdia Nosàss)

SENTIR-SE VOLAR

La Cassin-Ratti Cima Ovest

Jordi Lalueza i Fox

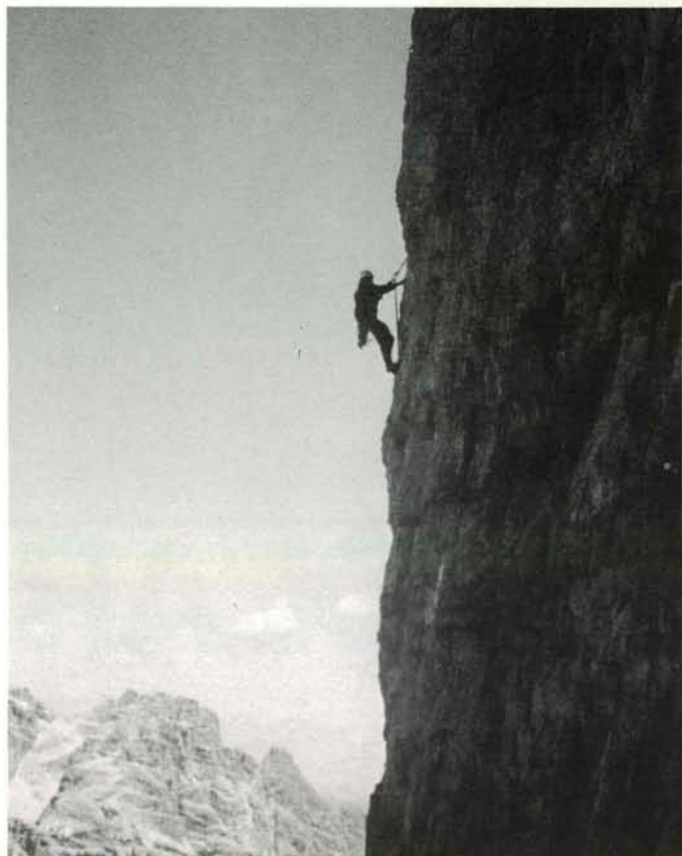
¿Qui em pot explicar el motiu que m'obliga a buscar en les fredes parets i arestes de les muntanyes allò que mai no podré trobar entre parcs d'una verdor artificial, amb monuments als vencedors, catedrals de ciment i semàfors reguladors d'odis incontenibles i d'interminable abusos d'autoritat...? Una resposta parcial se'm dibuixa en les paraules de Hermann Hesse:

«Sempre em va plaure més la contemplació dels núvols i de les aigües que l'estudi de l'home...»

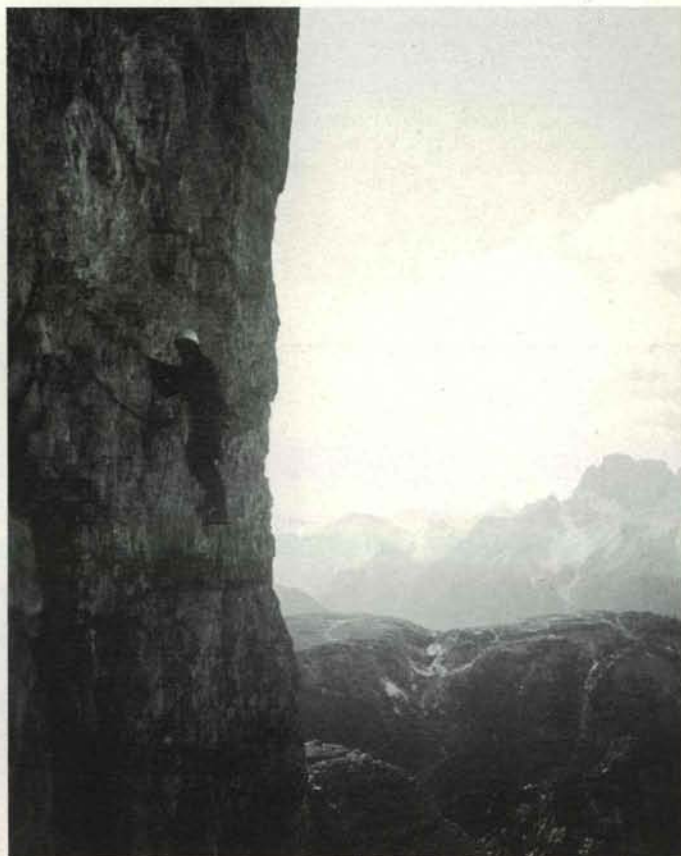
El que m'ha dut avui a gaudir dels núvols i dels vents de les Tre Cime di Lavaredo és el mateix que m'ha fet abandonar l'opressió física i psicològica de les grans concentracions humanes. Vull buscar-hi el plaer de volar per volar com fan els ocells alpins. Escalaré per trobar els límits, superar-los i poder sentir la vida.

Amb una via clàssica a cada Cima vam poder compendiar els 50 anys de vida alpinística de dificultat d'aquestes sempiternes parets, pre-històric tríptic

*El Toni a la vuitena reunió. Més enllà de la vertical.
(Foto: Jordi Lalueza.)*

En el primer flanqueig. A mig camí del cel i de la terra. (Foto: Jordi Lalueza.)

Arribant a l'onzena reunió, per sobre dels grans sostres de la cara nord. (Foto: Jordi Lalueza.)

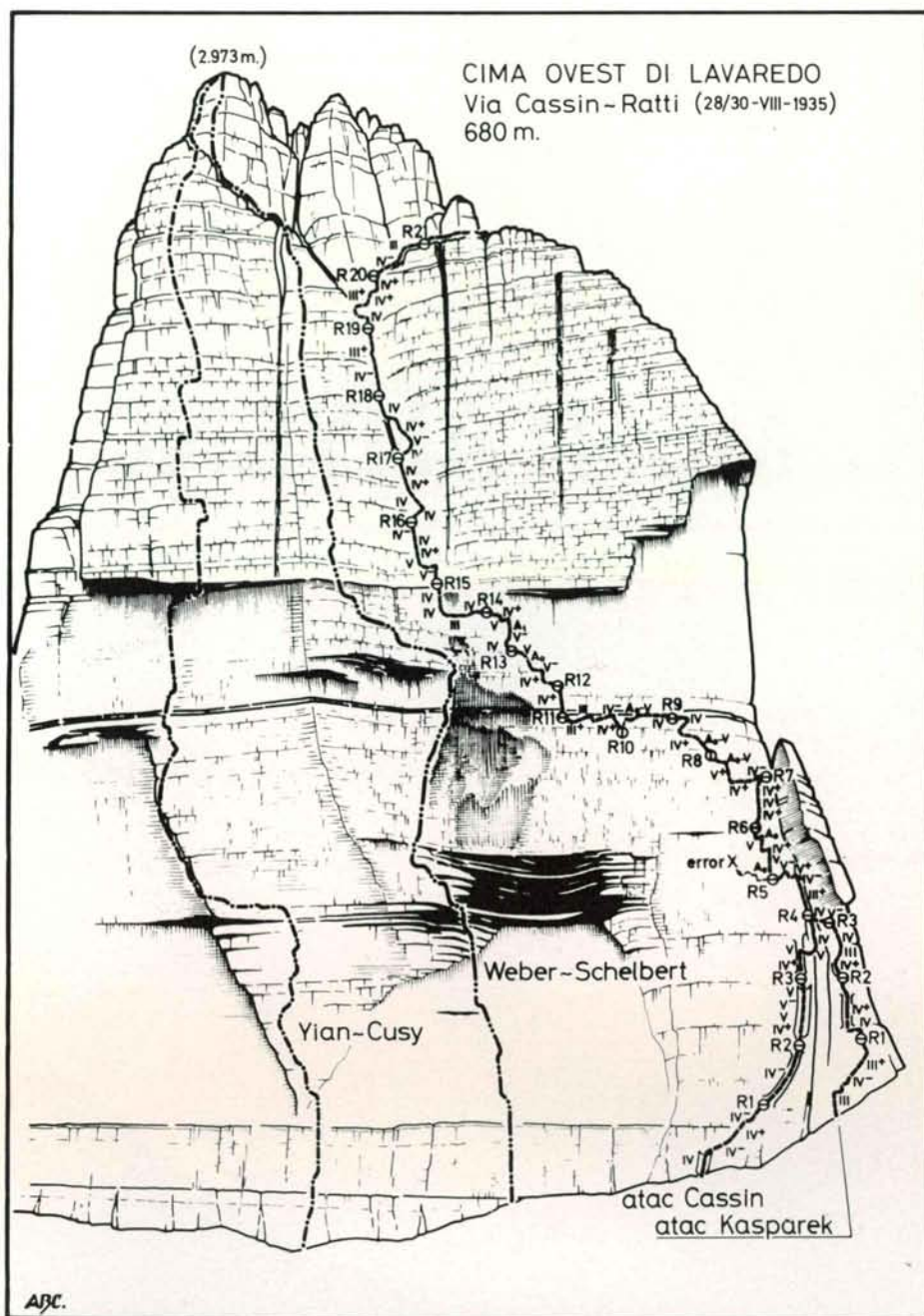
sedimentari que el temps ha polit amb mà capriciosa. L'atractiu Spigolo Giallo de la Cima Piccola ens introduirà en l'escalada sobre blocs de dolomia d'aquestes parets de colors canviant i en la màgia d'un paisatge desconegut i primitiu. A la cara Nord de la Cima Grande, ens hi passejarem durant 10 hores, anant a buscar la humida sortida original d'en Comici i els germans Dimai. Ara ja només ens mancava un camí que ens dugués dalt de la Cima Ovest. Seria el darrer vol que fariem amb les nostres ales obertes sobre les tarteres de Lavaredo.

Cassin –funambulista d'excepció– realitzà a l'Ovest una obra del tot suggestiva, com només podia fer un avançat en el seu temps. Aquesta via és un plaer per a les mans, els sentits, el cervell. Es un sinuós i alhora terriblement lògic itinerari (per anar a trobar els 2973 m del cim) inaugurat ara fa 27 anys, en el qual els escaladors italians deixaren uns 25 claus, mentre que a l'actualitat n'hi ha més de 200.

A cavall de la claror i dels forts vents d'un nou dia, arribem al peu d'aquesta massissa roca, un terreny de grans desploms. Una cordada ens aixecarem

Modelada per mans inhumanes. La Cima Ovest di Lavaredo. (Foto: Jordi Lalueza.)

per l'entrada normal (variant Kasperek), i l'Emilio i l'Antoni Aragón entraran per on ho feren els primers ascensionistes, l'any 1935. I ja de seguida un buit formidable vigilarà els nostres moviments. Quatre tirades més amunt ens retrobarem, ells lleugerament sorpresos per l'abundància de passos atlètics que hi han trobat. Anem sense ressenya, i gràcies a aquest atzar equivoco el camí dels mítics flanqueigs de V grau, i m'aproximo als descomunals sostres de la via suïssa. Rectifico i, amb dues tirades, arribem a una plataforma de l'aresta; des d'aquí, els dos Tonis comencen la llarga sèrie de flanqueigs cap a *sinistra*, per evitar els desploms que envolten les nostres naus en aquest mar de pedra. Sorpresos per la bona intuïció i per la força de Cassin i Ratti, anem superant, en agradable exaltació, aquesta paret, en la que semblàvem condemnats a un perpetu i inacabable flanqueig per tots els dies de la nostra vida, com si es tractés de moderns Sisifs penjats. Hem d'arribar fins a un *colatoio* que recull aigua de dalt, baixa fins a mitja paret i, des d'allí, salta tot difuminant-se en una fina pluja, que cau molt enllà de la base de la paret.

Revivim èpoques passades d'aquests estimballs –nostàlgic del temps que no he viscut i envejós de les joies que provocaven les muntanyes encara verges–, perquè les sensacions de Desmaison, Mazeaud, Piusi, Sorgato, Paragot, Cassin... havien de ser molt més intenses, pel fet que tot era molt més desconegut i desmassificat.

Finalment creuem l'humit *colatoio*, tot deixant-lo a *dextra*, i ara els humitejats som nosaltres i els nostres estris. A la fi, abandonem el terreny desplomat, regne de les aus, amb el buit que cada cop ens atreu més intensament. Una llarga canal ens durà fins a la cornisa de sortida i, com que el dia només ens atorga unes hores de llum, aviat ens veurem de nou trepitjant el terreny dels humans.

Recollim els estris i comencem a ordenar records. Nosaltres no dúiem cap disfressa, però arrosegàvem els nostres dubtes... Aquesta gent d'aquí baix diuen que no tenen por, però en canvi usen careta... No envejo res ni ningú. He trobat els meus tresors que no són els d'ells!

La Cassin, un màgic camí per sobre les tarteres.
Vuitena tirada. (Foto: Antoni Aragón.)

WAGNER, MUNTANYENC

J. L. Mota

Quan s'acompleix el centenari de la mort de Ricard Wagner, diverses entitats d'arreu del món recorden el gran músic amb llibres, conferències, concerts... Són molts els aspectes que s'esmenten de la seva gran obra i de la seva atzarosa vida, però hi ha quelcom que fins ara no he vist destacat enlloc: és el gran esperit muntanyenc del compositor.

Sí, gran esperit; perquè, si pensem en l'època en què visqué, haurem d'estar d'acord amb la idea que, pel seu entusiasme per la muntanya, era, almenys, un precursor.

Durant tota la seva vida, Wagner visqué permanentment, de fet, amb la Natura. Li era aclaparador viure a la gran ciutat; i, a les diverses residències ocupades en el transcurs de la seva vida, cercava sempre la soledat de la Natura. Els animals, part vivent de l'entorn natural, ocupaven en la seva vida un lloc preminent. Tingué problemes, discussions i baralles per defensar-los. Arribà a fer-se vegetarià per tal de no contribuir a causar morts d'animals, encara que fos per motius alimentaris. A casa seva tingué tota mena d'animals; i encara enguany, al costat de la seva tomba, podem veure la d'un dels seus darrers gossos.

«Des-d'allí són propers els Alps», escriví en una ocasió. «Sento una sensació extraordinàriament melangiosa veient, els dies clars, des del jardí públic, la serralada dels Alps allà al lluny. Aleshores m'envaeix sovint un desig ardent de la meua joventut que m'atrau envers els cims». Paraules que parlen per elles mateixes.

La Natura, doncs, formava gairebé una part integrant d'ell mateix i per això no cal estranyar-se que s'enfrontés a tota mena de perills per tal de gaudir de la seva passió: les muntanyes.

«La pujada diària al Wostrai, el cim més alt de la regió, em rejuvenia; i aquell romàntic aïllament revisqué de tal

«Fermosa posta de sol a Brunnen». (Brunnen 1981.)

manera el braò de la meua joventut que, sota un formós clar de lluna, i cobert solament amb un llençol, pujava a les runes de Schreckenstein per tal de donar-me a mi mateix la il·lusió del fantasma que hauria volgut ser. I ensems em feia riure la idea que hi hagués algú que, en veure'm de lluny amb el meu macabre atuell, tremolés de por».

Curiosa diversió la del gran músic que, d'haver estat esguardada per algú, molt probablement faria, aleshores, l'efecte desitjat per ell.

La seva participació a l'aixecament revolucionari de Dresden, l'any 1848, l'obligà a fugir d'Alemanya a través de Suïssa, utilitzant un passaport fals. El seu destí era França. Però «...quan vaig veure lluir els Alps glacials damunt del llac que semblava un mirall, vaig resoldre immediatament, sense adonar-me ben bé del que feia, oblidar-me de tot el que pogués obstaculitzar la meua instal·lació en aquell país». I Suïssa seria el seu asil i lloc de repòs. Des d'aleshores, els llocs més recòndits foren visitats per Wagner. «Després d'evitar mil dificultats i per viarans potser mai trepitjats, arribarem a Zermatt. Allí, al peu de l'enorme i majestuós mont Cervino, ens creïem, efectivament, separats del món».

Wagner tenia 37 anys i ara se li presentava l'ocasió de viure intensament la muntanya. No dubtava a invitar els seus amics a les seves excursions, que no sempre resultaven tant fàcils com havien previst.

«Quan vaig veure desembarcar al port de Rorschach al meu invitat Uhlig, vaig sentir una fiblada al cor. Es veien, al seu rostre, els estralls de la tuberculosi. Vetllant per la seva salut, li vaig proposar de renunciar a la pujada que havíem projectat, però Uhlig no es va deixar convèncer, i, amb paraules molt vibrants, m'assegurava que una sana fatiga a l'aire lliure el reposaria de l'esgotament a què l'havia lliurat la seva abominable professió de violinista... Ens prepararem tots tres per arribar al cim del Sântis, empresa no exempta de dificultats. Era la primera vegada que, a ple estiu, caminava unes hores seguides per un immens camp de neu... A mig camí, Carles, sobtadament, refusà de seguir-nos. Per tal de vèncer la seva peresa, li vaig enviar el guia que, de grat o per força, aconseguí portar-lo al nostre costat. Tanmateix, mentre pujàvem de roca en roca al costat dels precipicis, em vaig adonar que havia obrat malament en obligar Carles a acompanyar-nos en aquella perillosa ascensió. Vam haver de fer-lo caminar entre els nostres «alpenstocks» i a cada moment ens temíem veure'l caure i relliscar vers l'abim».

Tanmateix, això no desanimaria gens

Zermatt a l'època.

Wagner en les seves afeccions muntanyenques; però, comprenent que els seus companys no tenien el seu entusiasme, decidí d'emprendre excursions en solitari. «Vaig començar la meua excursió per Alpnacht, al costat del llac dels Quatre Cantons. D'acord amb el pla que m'havia fet, em proposava fer tota l'excursió a peu i, evitant els punts principals de l'Oberland, passar les muntanyes a través de viarans poc freqüentats. Així ho vaig fer i vaig pujar, entre altres cims, el de Faulhorn». Anys més endavant explicava el compositor a la seva muller les incidències d'aquesta excursió. Còsima —muller de Wagner— escrivia en el seu diari: «En acabar, Richard em parla de la pujada del Faulhorn que havia fet amb mal temps, però durant la qual tingué el plaer d'esguardar llargament una àliga».

Acabada la primera etapa arribà a la vall de Hasli, a l'hostalatge de Grimsel, «...em vaig assabentar, per l'hostaler, sobre els mitjans necessaris per a pujar el Siedelhorn. Em donà com a guia un

dels seus mossos. Aquell individu, d'aspecte barroer i antipàtic, em portà pels camps nevats, no fent els zig-zags de costum, sinó seguint una línia recta, cosa que em va fer sospitar que es proposava que em vencés la fatiga. Al cim del Siedelhorn vaig gaudir de l'admirable panorama. La majestat dels Alps italians, amb el Montblanc, em deixà bocabadat.

»Per a la baixada, el meu guia anà, a velocitat vertiginosa, per la neu, però jo el vaig seguir a poc a poc, enfonsant els meus talons a la neu. Quasi de nit vaig arribar completament extenuat a Obergestein».

Però, tal com passa sempre amb els muntanyencs, la decisió de no tornar a fer una pujada es manté tant de temps com l'esgotament. «Amb el meu guia, tan poc tranquil·litzant, em vaig posar novament en marxa vers el torb i la gorja de Gries, per tal de fer el descens per la vertent Sud dels Alps... Quan vaig arribar al peu de la rígida paret del torb, em vaig sentir d'un humor tan deprimit i amb els nervis tan en tensió que vaig dir

Zermatt avui.

al meu guia que no volia donar un sol pas més. L'home semblà aleshores menysprear-me per la meua feblesa i es rigué grollerament de mí. Tanmateix, la ràbia em retornà les forces i em vaig posar a pujar tan de pressa l'escarpat torb que no va tardar el guia a anar darrera meu. El pas, que durà dues hores, oferia tal risc, que àdhuc el mosso de la Grimsel semblà amoinar-se, almenys pel que concernia la seva persona. La neu, tot just caiguda, ho esborrava tot i no deixava reconèixer els paratges perillosos... Arribàrem finalment a la gorja que, per un abrupte pendent de neu i de gel, duia a la vall de Formazza. Una altra vegada, el meu company s'arriscà en una baixada agosarada, fent-me seguir per indrets perillosos, en lloc de prendre prudents dreceres, fins que ens trobàrem, sobtadament, el bell mig d'una allau». Tanmateix, de la mateixa manera que en fugir de Dresde per la seva participació

a l'aixecament, una felicitat casualitat evità que el detinguessin, també en aquest cas sortí il·lès de l'excursió. «El mes de novembre d'aquell mateix any em vaig assabentar que, confiant la meua vida a aquell home, m'havia exposat a un veritable perill. Pocs dies abans, dos viatgers de Frankfurt, als quals havia acompanyat aquell minyó, havien mort soterrats per la neu».

A Chamonix no pogué resistir la temptació del Montblanc. «Tanmateix, temptava menys la meua imaginació la idea de l'ascensió al colós que la de la travessa de la gorja dels Gegants, amb la seva immensa i majestuosa soledat. Durant molt temps vaig pensar en el projecte de fer aquella ascensió, però a la baixada de la Flégère, Minna —la seva primera muller—, es va torçar el peu».

En una altra ocasió, quan es trobava al tram final de la pujada al Bastei, tingué por que el seu gos, Peps, que l'acompanyava, pogués sofrir un

accident. Per tal d'evitar-ho se li acudí la idea de tirar un mocador al gos, dient-li que el vigilés fins que ell tornés; però, l'intel·ligent gos colgà acuradament el mocador sota terra, i engegà una ràpida cursa fins arribar on era el compositor.

Wagner continuà amb les seves ascensions i també amb la seva prospecció detallada de tota la geografia suïssa. Pràcticament estigué a tot arreu, i constitueix un èxit segur tenir en compte els seus consells per a qualsevol viatge per aquell país. Canviava de residència setmanalment fins que en trobava una al seu gust, i s'interessava pel lloc on estava situada. «He trobat en una pensió un petit pavelló aïllat de la resta», escriu al compositor Franz Liszt, «que ocupo jo sol. Des del meu balcó tinc la més meravellosa vista sobre la serralada del Montblanc».

El seu entusiasme per la Natura el portà a prendre d'ella els elements de les seves obres. No solament a la Tetralogia, on, per exemple, es produeixen nou postes o sortides de sol, sinó que també en els famosos «murmurs del bosc» de *Sigfrid*, Wagner anotà el cant dels ocells en una passejada pel bosc i en acabat els transcriví musicalment. Un ornitòleg descobrí a la partitura un rossinyol, un passarell i un oriol.

La tempesta que hagué de suportar en el seu viatge fins a Londres li permeté d'escollar un bonic cant dels mariners, que reproduiria a *L'holandès errant*, i una senzilla tonada cantada per un pastor li serví de motiu per a transcriure-la —un cop anotada— a la seva obra *Tannhäuser*. En plena composició de *Els mestres cantaires*, pregava al director Hans Richter que prengués una barca i, situant-se en una illa propera, interpretés amb la trompa els fragments tot just compostats. Un anglès, sorprès de les boniques melodies inèdites que sortien de l'illa, decidí anar-hi i descobrí, una nit, el director que acomplia la seva formosa missió.

Anècdotes i més anècdotes muntanyenques omplen la vida de Wagner. Mai no s'oblida d'esmentar una «formosa posta de sol a Brunnen», o la brillant lluna plena, etc. El seu amor per la Natura i la muntanya era tant palès als seus amics que Liszt, en una de les seves lletres, li escriu: «Adéu, estimat Richard; posa't a fer feina i treballa en la teua *Walkiria*. Ves cap a les muntanyes, composant i convertint el cel en música».

No són pocs els muntanyencs amants de la música. Alguns coneixeran ja aquesta faceta de Wagner; alguns, potser l'ignoraven completament. A uns i altres demano un record per al mestre als cent anys de la seva mort.

VIATGE A L'ANTIGA «MAGNA GRÈCIA»

Organitzat per la Secció de Ciències i Arts, de l'1 al 15 d'agost propassat es va portar a terme una excursió combinada (autocar-vaixell) a l'antiga «Magna Grècia» (Sud d'Itàlia i Sicília), la qual es va desenvolupar amb l'itinerari següent: Perpinyà - Montpeller - Saló - Saint-Remo - Lucca - Sant Gimignano - Siena - Orvieto-Nàpols - Pompeia - Illa de Capri - Salern - Paestum - Cosenza - Reggio Calabria - Messina - Palerm - Taormina - Siracusa - Agrigento - Foggia - Ancona - Ravenna i Savona.

Tots els assistents hi foren obsequiats amb un opuscle de 17 pàgines, original d'Antoni Amat, com en altres ocasions i (com hi estem acostumats) amb la seva habitual gràcia, esquitxada d'anècdotes. Es tracta d'un treball ben documentat que, en el seu moment, féu un servei i que ara es guardarà com un record entre els altres d'edicions anteriors.

Durant quinze dies, els nostres consocis visitaren pobles i ciutats, esglésies, catedrals, monestirs, castells, palaus, volcans, illes, temples, museus, etc., tot un seguit de monuments evocadors d'un passat gloriós de la nostra història en terres de la Mediterrània, quan Catalunya s'estenia fins a la mateixa Grècia; en definitiva, un viatge nostàlgic, però d'un gran alligament cultural.

Felicitem una vegada més els organitzadors i l'autor del «cicerone», i invitem als nostres socis a llegir-lo, còmodament, a la nostra Biblioteca.

M.M.

DIADA DE L'11 DE SETEMBRE

A les deu en punt del matí, l'honorable President de la Generalitat de Catalunya depositava l'ofrena floral de la

nostra primera Institució al peu del monument Rafael Casanova, i, minuts després, el nostre president, senyor Lluís Puntis, acompanyat d'altres consocis, hi feia l'ofrena floral de la nostra Entitat. Acte seguit, ell i els acompanyants van traslladar-se al Fossar de les Moreres, per ser presents a l'homenatge que s'hi va retre als defensors de la nostra pàtria que, en aquella diada del 1714, hi caigueren lluitant per la llibertat, la cultura i la llengua del nostre poble.

I com altres anys, en aquest dia tan senyalat, al Mont Taber, on s'alça el nostre estatge social, hi onejà la bandera catalana.

M.M.

ANTONI TÀPIES, HOMENATJAT

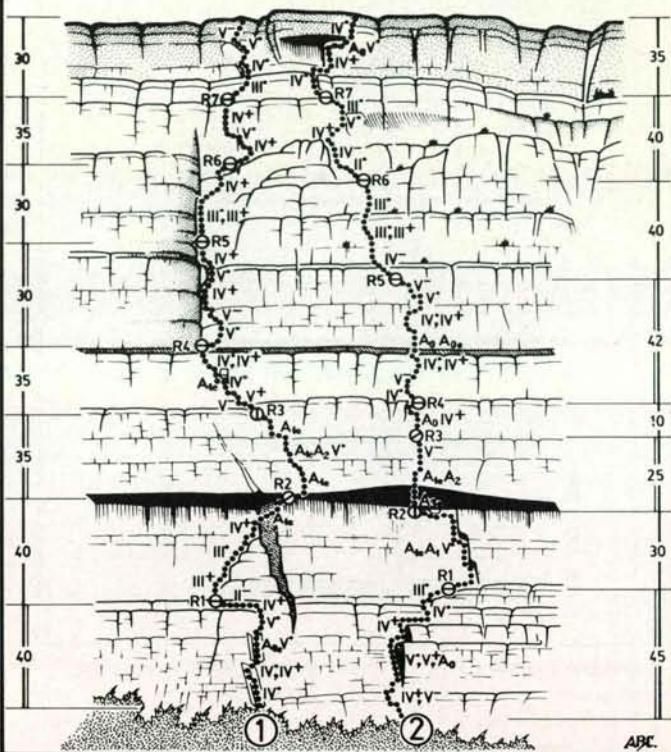
Invitats pel molt honorable President de la Generalitat de Catalunya, la nostra entitat, representada per un membre de la Junta Directiva, va assistir a l'acte de concessió de la Medalla d'Or de la Generalitat de Catalunya a l'artista pintor, iconoclasta i innovador, Antoni Tàpies. Aquesta cerimònia va tenir lloc al Saló de Sant Jordi del Palau de la Generalitat, el dia 6 d'octubre propassat.

L'escriptor Pere Gimferrer va glossar la personalitat i l'obra de l'artista, i hi foren molt ben acollides les paraules del President, tot justificant l'homenatge, i així mateix les breus paraules d'agraïment del pintor, que clogueren satisfactoriament un acte de pur sentit patriòtic i de fidelitat, com també de reconeixement i simpatia per part del poble català, representat allí pel President i el públic assistent.

El Centre es complau de ser sempre present en aquests actes d'enaltiment i projecció d'una obra concebuda amb fidelitat al país.

M.M.

MONTSEC (Vilanova de Meià. Roca dels Arcs)

Via de les Nenes (230 m. MD ~ A₂)
1.ª ascensió: 17-4-83
per: J.M.ª Alsina i Ferràn Prats.

Via: Stae (250 m MD ~ A₂)
1.ª ascensió: 13-11-83
per: Armando Cobo, Carles Bausa, Eric Promio

LLIURAMENT DE LES CREUS DE SANT JORDI

El dia 11 d'octubre, al Saló de Sant Jordi del Palau de la Generalitat de Catalunya, va tenir lloc l'acte d'imposició de la Creu de Sant Jordi a quaranta-sis personalitats i vuit institucions, entre elles la nostra entitat per la seva labor de divulgació de la història i la cultura del país a través de l'excursionisme.

Per primera vegada, la distinció fou atorgada en forma de placa a les institucions del país.

L'acte va començar amb un parlament del senyor Miquel Coll i Alentorn. Seguidament el senyor Prenafeta, secretari de la Presidència, va llegir el contingut de l'acta testimonial de les distincions, així com els mereixements de cada guardonat.

Fou una vetllada molt

emotiva, amb el Saló totalment ple d'assistents que saberen valorar la personalitat dels distingits amb forts aplaudiments cada vegada que els era imposada la distinció pel President de Catalunya.

La majoria dels guardonats amb la Creu o la Placa són bons amics del centre, i tinguérem ocasió de saludar-los i felicitar-los; entre els, Josep M.ª Espinàs, Manuel Ibàñez Escofet, el bisbe Ramon Masnou, mossèn Pere Ribot, el pare abat de Montserrat, Josep Porter, Josep Iglésies, Josep Miracle, Pau Riera, etc.

El senyor Lluís Puntis, president de la nostra entitat, va recollir la placa amb intensa emoció, mentre el senyor Jordi Pujol li dirigia unes paraules encomiàstiques. Aquesta era la tercera distinció que rebia el Centre en menys de set anys. Recordeu la Medalla

CADÍ

(Roca de l'Ordiguer)

Via: Nitus (250 m. MD~)
1.ª ascensió: 17-7-83
per: Pep Musachs
i Miquel Casas.

d'Or de la Ciutat i el Premi d'Honor Jaume I.

En nom de les personalitats distingides va parlar l'escriptor Josep M.ª Espinàs. Fou breu i concís, cosa habitual en ell; els seus mots, no ho cal dir, duïen espurnes de bon humor i un cert apassionament patriòtic. Féu ressaltar també que, el fet de rebre la distinció de mans de la Generalitat, era com si la hi lliurés el poble, més enllà de les idees polítiques de cadascun.

El pare abat de Montserrat, Cassià M.ª Just, parlà en nom de les institucions i agrai la distinció, tota vegada que provenia de la Generalitat, capdavantera de totes les nostres lluites. «La Creu de Sant Jordi, més que un afalac, caldrà que ens faci més exigents en la superació i compromís envers Catalunya», va dir.

La felicitat fou closa pel senyor Jordi Pujol, qui valorà l'esdeveniment i féu esment del fet que la tria de

personalitats no havia estat gens fàcil. Va abundar en la categoria cultural i humana dels guardonats, manifestació d'una realitat de poble català, que ens fa pensar que anem ben encaminats en el terreny de la vida artística, cultural, i científica. Acabà dient que tots els distingits —i que encara en quedaven molts més al nostre país— són l'expressió més viva de servei a Catalunya.

Ens plau felicitar des d'aquesta parcel·la les institucions que ens han acompanyat en la distinció: Abadia de Montserrat; Acadèmia de Ciències Mèdiques; Ateneu Barcelonès; Centre de Lectura de Reus; Escola Pia de Catalunya; Foment de les Arts Decoratives i Unió Excursionista de Catalunya.

M.M.

NOTÍCIES DE COMARQUES

SERINYÀ (Gironès).- El

dia 2 d'octubre, va tenir lloc l'aplec de Sant Miquel ses Vinyes, el qual compta amb una gran tradició des del 1282. L'ermita és un petit temple, senzill i sense ornamentació, però el bosc que l'envolta li dona un atractiu místic que corprèn. La missa a l'aire lliure, les sardanes, el dinar de germanor i un sorteig, foren els trets principals del programa d'actes.

LES PRESES (Garrotxa).-

Un miler de persones acudiren a l'aplec de Sant Miquel del Corb, ermita romànica al repeu del Puigredona. El temple, ja esmentat l'any 957, és d'una sola nau, amb volta de canó, i fou modificat el segle XVIII. L'interior no presenta res de notable, probablement per restar encara enguixat. L'entorn de l'ermita, cobert d'alzines, roures, pollancres i faigs, l'ensenyoreixen les gredes, que contrasten amb els tons verdosos. La vall del Corb, on es troba l'ermita, és digna de consideració. El programa d'actes fou el següent: missa, àpat de germanor, sardanes, concursos, jocs i premis. Sembla que la Diputació de Girona i la Generalitat han concedit una subvenció per restaurar l'ermita. Tots els assistents hi prometeren llur col·laboració.

CASSÀ DE LA SELVA.

(Gironès).- Amb la participació d'un centenar de marxaïres i excursionistes, va celebrar-se el dia 9 d'octubre la VI Travessa a les Gavarres, organitzada per la Colla Excursionista Cassanenca. Els marxaïres sortiren de la plaça de l'església de Romanyà de la Selva, i el recorregut de 30 Km es va fer per camins i dreceres ben senyalitzats en el butlletí que editaren a tal fi, el qual incloïa informació dels principals indrets que es trobaven al llarg de la travessa. A Sant Cebrià dels Alls, els participants reberen un recordatori en forma de gravat sobre suro.

LA BISBAL (Baix Empordà).- El dia 16

d'octubre se celebrà la cinquena marxa de l'arboç, coneguda també com la marxa dels dòlmens, amb un recorregut de 28 Km, que travessa part de les Gavarres. Es va editar un llibret de la marxa, amb col·laboracions d'historiadors i afeccionats a la literatura, de molt d'interès per al marxaire. L'itinerari fou el següent: La Bisbal - Sant Pol - ermita de Santa Llúcia - Fitor - Fonteta i la Bisbal.

ROSES (Alt Empordà).-

Aquest estiu passat, es va dur a terme la restauració del dolmen del Cap de l'Home, en una zona on abunden els monuments megalítics, la construcció dels quals oscil·la entre els anys 2500 i 1800 a.C.

Per iniciativa de Joan Ortensi, rosenc afeccionat a l'arqueologia, es va iniciar la restauració del megàlit; amb tot, la direcció dels treballs va anar a càrrec del Servei d'Arqueologia de la Generalitat, amb l'aportació econòmica de la Caixa d'Estalvis Provincial de Girona, la col·laboració de l'Ajuntament de Roses i dels contractistes rosencs, senyors L. Expósito i J. Brun.

(Notícies extretes i abreujades de PUNT DIARI de Girona).

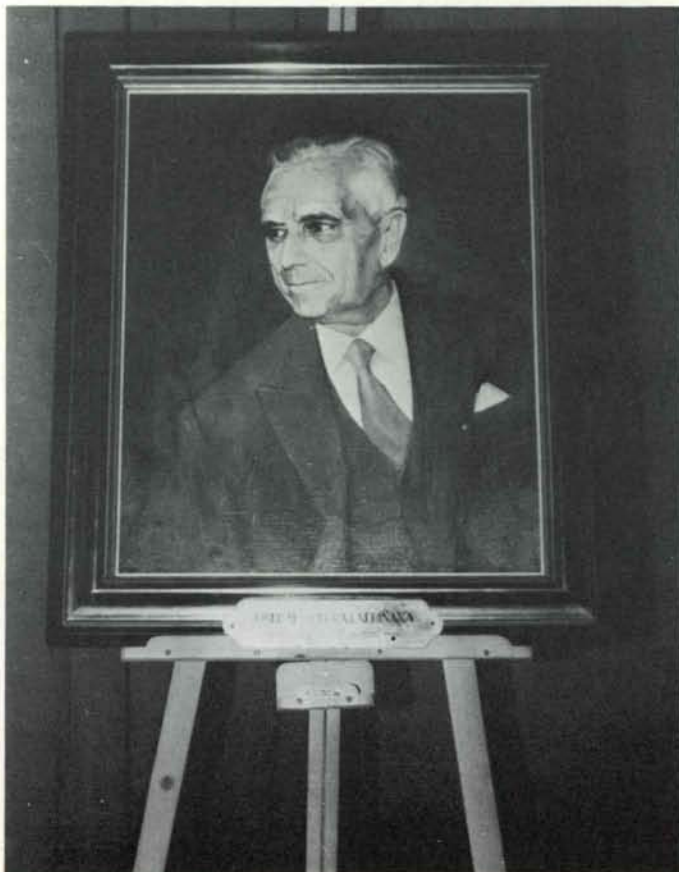
M.M.

ACTES

SESSIÓ ACADÈMICA EN RECORDANÇA DE JOSEP M.ª GUILERA

Al Saló d'Actes del nostre estatge social va tenir lloc, el 4 de novembre de 1983, la sessió acadèmica en recordança del nostre antic consoci, senyor Josep M.ª Guilerà i Albiñana, amb motiu d'incorporar el seu retrat (pintura a l'oli, original del pintor Emili Girbau) a la galeria d'excursionistes il·lustres de l'entitat, coincidint amb el 75^è aniversari de la fundació de la Secció d'Esports de Muntanya del C.E.C.

Presidiren l'acte el senyor Jordi Bonet, en nom del govern de la Generalitat de Catalunya, el senyor Joan

Garrigós, president de la F.E.E.C., el nostre president, senyor Lluís Puntís, i el conferenciant, senyor Albert Oliveras i Folch. Excusaren llur assistència, els senyors Vilaseca i Masriera.

L'acte va començar amb una ofrena floral a la vídua de l'homenatjat. Tot seguit, el senyor Puntís va explicar els motius pels quals la Junta Directiva havia acordat homenatjar l'estimat consoci Josep M.ª Guilera.

El senyor Albert Oliveras dissertà sobre la personalitat del senyor Guilera, sota el títol «Josep M.ª Guilera i Albiñana, excursionista, esquiador i escriptor». Fou una amena conferència que començà amb la lectura de la nota necrològica a la revista MUNTANYA (n.º 649-1970, any de la seva mort). Després, amb la seva peculiar desimboltura, va desgranar un seguit d'anècdotes i vivències que feien ressaltar la personalitat de Josep M.ª Guilera des de les vessants d'escriptor i publicista, com a columnista de cròniques esportives als diaris barcelonins i l'aportació a l'esport nacional amb els seus sis llibres cabdals, els

quals encara avui són d'actualitat i profit per a les noves generacions d'esquiadors. Respecte a la seva afecció als esports d'hivern, féu esment de les coneixences que aquests li proporcionaren: Dr. Zarn, Schneider, Arnold Lunn, Sigmund Rund, etc., així com els coneixements que li van proporcionar els seus contactes amb l'Escola d'Esquí de Mégève, l'estació hivernal francesa de la Savoia; l'Alberg, el Telemark, etc. També es va parlar dels seus pròxims col·laboradors en la construcció del Xalet de La Molina en els Telesquis Pirenencs, els Esports de Neu de Ribes de Freser, en la compra dels boscos de La Molina, l'any 1917, en la gran nevada de l'any 1930 i llurs conseqüències, etc. Fou una documentada i raonada exposició dels trets principals de la vida del desaparegut consoci, exemple de tenacitat, de voluntat aferrissada i de fe en el futur dels esports de neu a Catalunya.

El dissertador fou molt aplaudit i felicitat pel públic assistent, proper a l'amistat i

la memòria de l'homenatjat. Feu ús de la paraula, a continuació, el senyor Puntís, qui també va explicar-ne els mèrits contrets amb l'entitat al llarg de més de cinquanta anys, i va passar la paraula al senyor Joan Garrigós, qui lamentà no haver-lo conegut, encara que coneixia la seva obra a través dels llibres que havia llegit i que, en part, l'havien format i engrescat, principalment per a la pràctica dels esports d'hivern. Va acabar dient que la vetllada era un acte de justícia i que felicitava la Junta Directiva per aquesta iniciativa.

El senyor Jordi Bonet, director general del Patrimoni Artístic del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, va cloure l'acte amb senzilles paraules plenes d'emoció, dirigides a ennoblir la figura de l'homenatjat, qui va saber fer pàtria des de les columnes editorials dels diaris esportius, mitjançant la recerca a muntanya de les arrels de la nostra identitat, i qui, com a esportista de renom internacional, va deixar sempre en lloc preferent la seva catalanitat, motiu pel qual el senyor Bonet va considerar que la Generalitat havia d'estar present en aquest acte.

Finalment, la vídua i el senyor Bonet descobriren el retrat de Josep M. Guilera (al qual cobria una bandera catalana) enmig d'uns perllongats aplaudiments. El quadre va quedar col·locat al costat dels senyors Batista i Roca i Pau Vila, els últims homenatjats.
M.M.

BIBLIOGRAFIA

ITINERARIS GEOLÒGICS.
Direcció: Valentí Masachs i Alavedra (obra pòstuma).
Comarques: Bages, Berguedà, Anoia i Solsonès. Mapa il·lustratiu, acolorit. Editor: Obra Cultural, Caixa d'Estalvis de Manresa. 1981.

Es tracta, com diu el títol,

d'un llibre amb 24 itineraris geològics per les comarques esmentades, i és la primera publicació feta pel Centre d'Estudis Geològics de Manresa, de l'Escola Universitària Politècnica.

Els itineraris volen oferir els llocs idonis als excursionistes afeccionats, tot ensenyant geologia amb esplai, contribuint així al coneixement geomorfològic de les comarques catalanes.

Els llocs escollits són de fàcil accés; si algun hi presenta certes dificultats, això també hi és indicat. Els itineraris, com es pot suposar, tenen una finalitat concreta i predominant: l'observació d'estructures, depressions, jaciments minerals o fòssils, etc.

El llibre acaba amb un vocabulari, una taula dels temps geològics, signes, esquemes i una informació complementària.

Recomanem el llibre per l'originalitat, l'erudició i el profit que se'n pot treure.

REVISTES

GRA DE FAJOL. Revista d'Olot. n.º 17, 1983.

«Monars», una experiència agrícola i humana. El retorn als orígens o la revitalització d'un poble abandonat i aïllat de l'Alta Garrotxa.

GIRONA. Revista editada per la diputació Provincial. n.º 102. 1983.

«Alguns invertebrats interessants del domini subterrani gironí», article original dels nostres consocios, Escolà, Español i Vives (pags. 41-46).

HISPÀNIA NOSTRA. Butlletí n.º 20. Octubre 1983. articles sobre «El cimbori de Poblet», original de Fr. Jesús M. Oliver, i «Sant Martí de Centelles», una història d'un castell condemnat a desaparèixer, original de Jesús Avila.

APLEC DE TARDOR. Ed. Agrupació L'ideal de Clavé, de Les Roquetes. Barcelona 1983 «Catalunya al sostre del món. Everest 8.848 m». Jordi Pons.

M.M.

La Guia de Catalunya que tots esperàvem!

Aquesta Guia conté tot el que cal veure a Catalunya, amb una classificació mitjançant "estrelles" quan la categoria del lloc ho requereix:

- Més de 1.500 pobles
- Més de 120 mapes i itineraris
- Més de 100 dibuixos originals
- Més de 120 croquis, plantes d'esglésies, ports, etc.

En aquesta Guia trobareu:

—Tots els Hotels, tots els Campings, tots els Balnearis, tots els Monuments, tots els Casinos de joc, tot allò que fa referència als esports, a l'excursionisme, a l'espeleologia, etc, tots els camps d'aviació, tots els ports esportius, tots els camps de golf, les estacions d'esquí, els refugis de muntanya, totes les platges, els espais naturals protegits, els principals arbres, el clima, la fauna, la flora, la pesca, els vins, les tradicions, etc...

Dels 300 pobles més importants hi trobareu totes les dades generals, la seva història, el folklore, les fires, els llocs més destacats, els seus monuments, els voltants, les excursions i els esports que s'hi poden practicar.

Venda a llibreries a tota Catalunya.

P.v.p.: 950,- pts.

EDICIONS DE NOU ART THOR. Gala Placidia 1, 160. Tel.: (93) 218.11.97. Barcelona-6.

Estació termal i de muntanya Caldes de Boí

HOTEL «EL MANANTIAL»**
HOTEL CALDES***

Informació i reserves:

HOTEL «EL MANANTIAL»,
HOTEL CALDES

C/ Barcelona, 23, 1.ª
MONTCADA I REIXAC (Barcelona)
Telèfon (93) 564 54 86

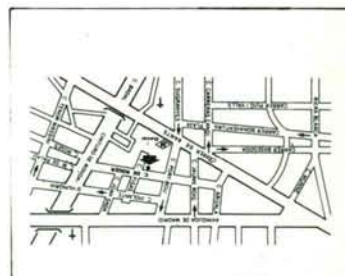
CLUB I QUATRE PISCINES, A L'AIRE LLIURE I COBERTES.
ZONES RECREATIVES I ESPORTIVES, AMB TENNIS, MINIGOLF, PETANCA,
PARC I CAMP DE FUTBOL INFANTIL
CENTRE DE CAÇA I DE PESCA (TRUITA).
GRAN PISCINA DE RECUPERACIÓ I GIMNASI.
TRACTAMENTS DE L'ARTROSI, REUMATISMES, BRONQUITIS, ASMA,
GOTA I OBESITAT...
I LES SEVES FAMOSES ESTUFES NATURALS.

**PROPERA OBERTURA
TEMPORADA
del 24/6 al 30/9**

**PER A TOT EL QUE
NECESSITEU, ENS
TROBAREU A PARTIR
DE LES 17 HORES**

**ALTA MUNTANYA
ESCALADA
ESQUÍ DE MUNTANYA
ESQUÍ**

OFERTA D'ESCALADA 1984

CONJUNT INICIACIÓ A L'ESCALADA

PEU DE GAT
CORDA (9 x 45) }
CASC

9.850 ptes.

PEU DE GAT }
CASC
PEU DE GAT
CASC

3.500 ptes.

3.000 ptes.
750 ptes.

REPARACIÓ I MANTENIMENT D'ESQUÍS I FIXACIONS ● REPARACIÓ DE BOTES ● CANVI
DE SOLES CUITES ALS PEUS DE GAT (1.400 ptes.) ● MENJAR DESHIDRATAT
«MOUNTAIN HOUSE»

JOAN OLIVA

INSTRUCTORS DE L'E.C.A.M. I DEL C.A.D.E.

ROGER, 40 (Sants)
BARCELONA-14

**PER A TOT EL QUE NECESSITEU, ENS TROBAREU
A PARTIR DE LES 17 HORES**

Telèfon: (Només de 15 a 16 h.): 253 20 96

GUILLEM ARIAS

PER LA TEVA SEGURETAT

EXIGEIX
MOTXILLES
AMB

ARTILOCK

L'ÚNIC DISPOSITIU
AUTOMÀTIC PER
AGAFAR EL MARTELL
O EL PIOLET
SOBRE LA MARXA

Piolet o martell
en posició de marxa.

Un gest de la mà
cap enrera. Clic...

... i ja ho tens!

ARTILOCK

UNA INNOVACIÓ

d'ARTIACH

DEMANEU INFORMACIÓ

ARTIACH

FLORIDA, 1-5 ZARAGOZA - 8

La revista excursionista de més tradició i de més difusió de Catalunya.

BUTLLETA
DE
SUBSCRIPCIÓ

MUNTANYA

CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA
Club Alpi Català

c. Paradís, 10 Barcelona (2)

Si encara no sou
subscriber de
MUNTANYA,
retalleu i envieu
aquest butlletí
i rebreu
puntualment
la revista al
vostre domicili.

Si ja en sou,
doneu-lo a un
amic que
s'interessi per
l'excursionisme
i segur que
us ho agrairà.

Molts
excursionistes
no llegeixen
MUNTANYA
perquè no
la coneixen.

Vehils

fundat l'any 1908

Plaça Universitat, 7 - Telf. 317.91.86

Parking Plaça Castilla

Portal de l'Àngel, 32-34 - Tels. 317.91.86 - 317.91.90

Parking SABA - Plaça Catalunya

BARCELONA

MUNTANYA

LA PRIMERA REVISTA DE L'EXCURSIONISME CATALÀ

BUTLLETA DE SUBSCRIPCIÓ

6 exemplars
(1 any)
1.300,— Ptes.

Estranger
1.700,— Ptes.

Nom			
Carrer			
n.º	pis	Població	D.P.

Se subscriu a la revista MUNTANYA a partir de l'any..... amb la quota anual de pessetes

Cobrament: per banc, segons autorització adjunta ☐

Signatura

Data			
Banc / Caixa			
Carrer			
n.º	Població	D.P.	

Sr. Director

Us preguem que fins a nova indicació, vulgueu fer efectiu el rebut anual de la revista MUNTANYA del Centre Excursionista de Catalunya-Club Alpí Català corresponent a la subscripció

a nom de.....

que viu a.....

Població..... amb càrrec al compte corrent o d'estalvi núm.

a nom de..... Signatura

Tallar per on
indiquen els punts
i reomplir adequadament
la butlleta

A/s seus peus
**calçat
infantil**

- Balmes
Plaça Molina
- Avda.
Pau Casals, 15
- Passeig
Sant Joan, 139

KATAKROK

Deportes Martín

PLAÇA URQUINAONA, 7 - Telefons: 301 45 76 - 301 60 45 BARCELONA-10

Tots els esports Col.laboradors
de les expedicions
ACONCAGÜA 80
YUKON 81

34
anys
al servei de l'esport